

PERSPEKTIVE

Pričakovati, da bi se politično razmere v Trstu in okolici uredile kar čez noč, bi bilo z naše strani skrajno naivno. In ne samo naivno, ampak tudi skrajno nevarno, ker bi hromilo našo borbenost, medtem ko naš nasprotnik ne spi.

Kdo je naš nasprotnik? Naš glavni nasprotnik je italijanski nacionalizem, ki zagovarja italijansko gospodarsko prodiranje v kraje, ki so od nekdaj last slovenskega naroda. Naš nasprotnik razpolaga z ogromnimi sredstvi in ni pripravljen na popuščanje; on sicer hinavsko obznanjuje nasilje, ki ga je fašizem izvajal nad našim narodom, a meni, da je bila napaka le v metodi, ker ga s fašizmom družijo enako stališče do naše zemlje: slovenska zemlja je tudi zanj italijanska last.

Mednarodna odločitev glede Trsta nas ne sme uspavati. Internacionalizacija Trsta pomeni nedvomno velik udarec za italijanski imperializem, in nudi pogoje za nadaljnji razvoj demokratičnih sil, a istočasno predstavlja novo nevarnost v zvezi z možnostmi, ki jih nudi anglo-amerškemu imperializmu, na katerega se bodo naslonili tudi ostanki italijanskega imperializma v v Trstu. Ta nova kombinacija imperialistične internacionale ni samo teoretična možnost, ampak je pri nas v glavnem že izvršena.

Odtod izvira odpor proti sporazumni rešitvi vseh vprašanj med Jugoslavijo in Italijo, ki ga zasledujemo tako v Trstu kot v Rimu in New Yorku. Dekler bo Italija v rokah ljudi, ki jih fašistična preteklost in izkušnje zadnje vojne niso nič naučili, ne moremo pričakovati iskrenega sporazuma med Jugoslavijo in Italijo; in obratno: če bo italijansko demokratično ljudstvo sposobno izločiti iz političnega življenja vse virove italijanskega imperializma in steno edlečno na pot ljudske demokracije, bo mogoče doseči trajen sporazum med ljudsko Jugoslavijo in Italijo.

V isti perspektivi moramo gledati tudi na vsa še nerešena vprašanja pri nas. Lokalni predstavniki italijanskega imperializma bodo skušali na vse mogoče načine ohraniti svoj prevladujoči položaj in se čim tesneje povezati s tujimi intervencijami. Vsekakor, ki ga kraljeve demokracije sile napravi na poti do popolne osvoboditve od njihove gospodarske sužnosti, jih prav tako skrbi kot vsak napredek demokratičnih sil v Italiji. Iz teh razlogov ni v njihovem interesu sporazum med Jugoslavijo in Italijo, kakor tudi ne enakopravnost in bratstvo med Slovenci in Italijani ter enotna demokratična fronta in vse, kar krepi in jača gospodarske in politične pozicije delovnega ljudstva obeh narodnosti. Zato nasprotujemo neposrednemu sporazumu med Jugoslavijo in Italijo; zato vzdržujemo klevetniško kampanjo proti Jugoslaviji. Sovjetski zvezi in proti vsem ljudskim državam srednje in južnovzhodne Evrope; zato klevetanje slovensko-italijanske antifašistične unije; zato zavlačujejo in sabotirajo delo Osrednjega odbora in sindikalni

sporazum; zato v svoji politični onemoglosti smešijo napore demokratičnih sil za ostvareitev enotne demokratične fronte; zato nastavlja bombe na sedeže tistih političnih organizacij, ki so pripravljene sodelovati z nami; vse samo zato, ker se enotnosti delovnega ljudstva boje, kakor hudič križa.

Vsi ti naporji tržaške reakcije posredno potrjujejo pravilnost borbene linije tržaškega antifašističnega ljudstva; vsi njihovi pozornostni manevri bodo — kakor doslej — tudi v bodoče ključno padli, ker so perspektive naše politične borbe dovolj jasno pred očmi vsega tako slovenskega kot italijanskega antifašističnega prebivalstva.

»Nam Slovanom ne more nihče očitati, da smo se združili zato, da bi ogrozili neodvisnost ali svobodo kogar koli. Prav mi Slovani znamo najbolje ceniti, kaj pomeni svoboda in neodvisnost, ker smo stoletja toliko trpeli pod zatiranjem drugih narodov. Mi znamo ceniti svobodo in neodvisnost vsakogar in prav mi na tem kongresu želimo potrditi, da nečemo ustvarjati Slovanov nikakih blokov, pač pa hočemo dokazati, da hočemo biti Slovani združeni, da bi postali ena sama napredna sila in bi tako pripomogli človeštvu k boljšemu in srečnejšemu miru.«

(Iz govora Tita na Slovanškem kongresu.)

Združeni proti imperializmu

V Ljubljano se je pripeljal generalni podtajnik KP Italije Luigi Longo v spremstvu tovariša Pratolongo Giordano, člana CK KPI. V Ljubljani sta se sestala s predsednikom vlade LRS Mihom Marinkom in notranjim ministrom Borisom Kraigherjem. Razgovarjali so se o sodelovanju demokratičnih sil in za okrepitev naporov, da bi se vsa vprašanja med sosednjima narodoma reševala brez vmešavanja tujih imperialističnih sil.

Razgovorom je prisostvoval tudi tov. Branko Babič, ki je v razgovoru z novinarji poudarjal, da so se razgovori razvijali v globoki pristrčnosti in medsebojnem razumevanju. Predmet razgovorov je bilo sodelovanje med demokratičnimi silami obeh dežel v borbi proti imperializmu, ki poskuša izrabljati nerešena vprašanja med Italijo in Jugoslavijo v svoje lastne protidemokratske namene.

Podtajnik KPI, Luigi Longo je poslal maršalu Titu sledečo brzojavko: V imenu Komunistične partije in italijanskega ljudstva se vam združujemo za hitro osvoboditev naših vojakov, vojnihi ujetnikov v Jugoslaviji. Z njihovo vrnitvijo so onemogočene vse klevete naših šovinistov in imperialistov vseh dežel proti svobodni in demokratični Jugoslaviji. Vrnili so se na svoje domove kot nosilci miru in bratskega sodelovanja med dvema narodoma ter bodo ob polni zavesti velikih demokratičnih in socialnih pridobitev, ki jih je realiziralo junaško ljudstvo Jugoslavije, gotovo predstavljali važno pomoč v boju za okrepitev in napredek italijanske demokracije.

SLOVANSKI NARODI STEBER MIRU

V nedeljo se je v Beogradu pričel Slovanski kongres. Slavnostni otvoritvi je prisostvoval tudi maršal Tito ter diplomatski predstavniki raznih, predvsem slovanskih držav. V častno predsedstvo so bili izvoljeni generalissimus Stalin, maršal Tito, Georgi Dimitrov, Vjačeslav Molotov, Boleslav Bierut, Edvard Beneš, Vasilij Kolarov in Edvard Kardelj.

V imenu Jugoslavije — države-gostiteljice, je pozdravil kongres maršal Tito, ki je med drugim dejal: »Tu smo se sestali zato, da še bolj utrdimo enotnost, ki

je bila priporočena s toliko krvi in trpljenjem. Sestali smo se zato, da bi trdno sklenili, da se ne sme nikoli več ponoviti ona strašna tragedija, ki je zadela predvsem Slovence v tem poslednjem težkem boju.

Slovani imajo veliko poslanstvo, ki pa nima namena, da bi ustvarjalo kak slovanski blok. Teda Slovani so občutili, kaj pomeni nesloga zlasti takrat, ko je ne le Slovanom, pač pa tudi vsemu naprednemu človeštvu grozila strašna nevarnost srednjeveškega mračnjstva, ko so Hitlerjeve tol-

pe napadale eno državo za drugo. Kaj bi bilo, ko ne bi bilo Rdeče Armade, ko ne bi bilo Sovjetske zveze pod Stalinovim vodstvom, ko ne bi vsi slovanski narodi spoznavali in razumeli te velike žrtve in ko se ne bi uprli fašističnemu navalu!

Slovani so lahko ponosni, da so prav oni začeli v svojih državah utrjevati dosledno ljudsko demokracijo. Slovani hočejo biti združeni, da bi postali ena sama napredna sila in da bi tako pripomogli človeštvu k boljšemu in srečnejšemu miru.

LJUDSKA DEMOKRACIJA IN BORBA ZA MIR

Drugemu zasedanju je predsedoval vodja sovjetske delegacije general Gundurov. Na tem zasedanju je prečital jugoslovanski delegat in minister zvezne vlade Milovan Djilas svoj referat o borbi slovanskih narodov za mir in demokracijo. Ki je glavna točka dnevnega reda na vsem kongresu. Djilas je poudaril, da je borba slovanskih narodov za mir in demokracijo glavni steber borbe vsega sveta za iste cilje. Vsi oni, ki poskušajo prikazati sodelovanje slovanskih narodov kot nevarnost za druge narode, so grabežljivci, ki želijo za podobne klevete skrivati svoje imperialistične interese. Toda kljub vsem težavam, ki jih povzročajo angloameriški reakcionarji, se slovanski narodi odločno usmerjajo k ljudski demokraciji. Samo v tesnem sodelovanju z veliko ZSSR je možna borba slovanskih narodov za mir in demokracijo.

V debati po Djilasovem referatu so se oglašali predstavniki vseh slovanskih dežel. Govoril je tudi zastopnik južnoameriških Slovanov. V imenu junaškega mesta je pozdravil kongres junak Stalingrada Stepanov.

Na čast delegatom na Slovanškem kongresu se vrše v Beogradu številne prireditve. Tako se je vršil v narodnem gledališču svečan koncert beograjske filharmonije, general Gundurov pa je otvoril razstavo o borbi slovanskih narodov za svobodo in neodvisnost. Jugoslovanska vlada je priredila delegatom svečano večerjo v domu Jugoslovanske armade. Delegacije so obiskale tudi prezidij Ljudske skupščine FLRJ. Kongresa se udeležuje tudi častni mešan in osvoboditelj Beograda, maršal SZ Tolbuhin.

V znak priznanja in hvaležnosti je beograjski izvršni ljudski odbor priredil maršalu Tolbuhinu svečan sprejem in mu poklonil dragocene spominske darove, med njimi pištolo in puško iz leta 1804 iz časa osvoboditve Beograda izpod turške jarma.

Po vsem slovanskem svetu je vzbudil beograjski kongres velik odmev. Vsi listi prinašajo obširne članke o poteku in pomenu Slovanškega kongresa, velike manifestacije slovanske vzajemnosti,

PO ŠIROKEM SVETU

DEJANJA, NE DEKLARACIJE

SO UCINKOVITO SREDSTVO PROTI FRANCOVEMU REŽIMU

Na seji Komiteja za politična vprašanja in vprašanja varnosti je govoril član delegacije ZSSR Gromiko o stališču držav članic organizacije ZN do Francovega režima v Španiji in je med drugim dejal:

Najvažnejša naloga ZN je zavarovati mir in varnost narodov. Te naloge ni mogoče uspešno izvesti brez boja, proti vojnim hujšakom, predvsem pa proti ostankom fašizma. To je razlog, zakaj pripisuje organizacija ZN tako važnost španskemu vprašanju fašističnega režima v Španiji.

Fašistični režim v Španiji je mednarodni problem, ki skrbi vse miroljubne države, ki hočejo izkoreniniti ostanke fašizma in fašističnih režimov.

Francov fašistični režim niso obsodili samo

konferenca v San Franciscu, Potsdamska konferenca in Generalna skupščina na svojem zasedanju v Londonu, ampak tudi Varnostni svet, ki je še posebej proučil to vprašanje. Zato je nepotrebno, da bi še enkrat ponavljali, da ima Francov režim vse značilnosti fašističnih režimov.

Organizacija ZN mora sprejeti sklep, ki ne bo samo ena deklaracija več, pa naj bi bila še tako dobro formulirana in ki bi še enkrat izrekla samo obsodbo nad fašizmom v Španiji, in sprejeti tako odločitev, ki bo resnično odgovarjala resnosti vprašanja, o katerem razpravljamo, in tako pomagati španskemu narodu, da se osvobodi izpod fašističnega režima, katerega mu je vsilila tuja intervencija, in tako zavzame tisto mesto med drugimi miroljubnimi državami, ki mu pripada.

Stara pesem po novem napevu

GRČIJA

Sej policije: „Heil Hitler!“
Tsakalari: Bedak, zdaj vendar pravimo:
„God save the King!“
(La Marseillaise)

Kot je že znano, je grški zunanji minister Tsakalari odletel v New York, kjer je predložil Varnostnemu svetu memorandum grške monarhistične vlade. V tem memorandumu skuša grška vlada obdolžiti Jugoslavijo, Albanijo in Bolgarijo, da pomagata grškim partizanom. Te dni je Varnostni svet že začel razpravljati o grški pritožbi.

Tsakalari se v času svojega bivanja v New Yorku trudi z obiski in je obiskal vsakogar, ki ga je hotel sprejeti.

V Grčiji pa se med tem partizanska borba vedno bolj širi in tudi borbe zavzemajo vedno resnejši obseg. Tako poročajo o napadu na mesto Vassaro na Peloponezu, kjer je bilo ubitih 13 črnokov. 1200 partizanov je napadlo vas Hydrea pri Florini, 200 partizanov pa je zasedlo mesto Furnaz in uničilo orožniško postojanko. Prava bitka v velikem obsegu se je vršila med Korymvisom in Metaxadnom. Poročila grške vlade pravijo, da je bilo ubitih več orožnikov in dva oficirja.

Družina v verigah

Znani laburistični in angleški minister Sir Herbert Morrison je na zasedanju ameriških dopisnikov v Londonu razložil svoja politična naziranja. S skromnim ponosom je velikodušno in laskavo orisal sistem angleškega parlamenta, ki je obstajal že takrat, ko še ni bilo ZDA. Med drugim je dejal:

»Naša demokracija je ena najstarejših na svetu. Premišljeval sem, ali smo dovolj storiili, da bi svetu pokazali našo resnično demokracijo, kaj ona dela in zakaj smo ponosni nanjo...«

Sir Morrison smatra, da je monarhija ustanova, vzvišena nad političnimi spori.

»Britanska skupnost narodov je podobna družini mnogih družin. Mislim, da bi človeštvo moralo gledati na probleme kot na probleme ljudi, ki skupaj živijo in skupaj delajo, ne pa kot na izmišljotino iz področja ekonomske politike in sociologije.«

Teoretična razmišljanja so Sir Morrisona oddaljila od stvarnosti. V to njegovo idilično sliko bi nekateri člani britanske skupnosti hoteli vnesti bistvene izpremembe. Mirno življenje »družine mnogih družin«, kot si ga predstavlja Morrison, stalno motijo krvavi dogodki v Indiji, atentati v Palestini in temu podobno. Znano je, da se mnogi kolonialni narodi borijo, ker se hočejo rešiti te »rodbinske verige« britanske skupnosti narodov.

Stvari

ZDA

Predsednik CIO Filip Murray se je pridružil ameriški delavski zvezi v borbi proti vladi, ki od reka delavstvu najosnovnejše pravice. Poudaril je potrebo enotnega nastopa vseh ameriških sindikatov in je v ta namen predlagal, da se skliče konferenca, na kateri se bo določil skupen program.

Pred rudarsko stavko v Kanadi Komaj se je končala večja rudarska stavka v ZDA, grozi stavkavljanje, da bodo prekinili delo, če do 31. januarja ne dosežejo izdelovnih prihodkov.

Kot poročajo, se ameriški rudarji le počasi vračajo na delo, odkar jih je Lewis razval, naj prekinijo s stavko. Zee krat delajo rudniki le s po'ovično kapaciteto; računajo, da bodo večno proizvodnjo premoga dosegli šele v polovici prihodnjega tedna.

Stavka je prekinjena do 31. marca prihodnjega leta ko poteče podaljšana pogodba z vlado. Zanimivo je, da je Lewis sklenil prekiniti stavko v trenutku ko je napredna ameriška delavska organizacija CIO vdrpa stavko rudarjev in ponudila svojo pomoč.

Velika Britanija

ZILLIACUS PROTI BEVINU

Angleški laburistični poslanec Zilliacus je imel v Liverpoolu govor o politiki sil in o vladanju sveta.

V svoji govoru je med drugim izjavil, da je bil namen anglo-francoske zveze po prvi svetovni vojni pripravljanje vojne proti Nemčiji. Razgovori ki so sedaj v teku med angleškim in ameriškim glavnim štabom, pa imajo namen pripraviti trtjo svetovno vojno proti Sovjetski zvezi. Govornik je dalte izjavil, da je to Churchillov program, ki ga je naznačil v svojem govoru v Fultonu. Naravnost škandalozno je, je dejal Zilliacus, da se take stvari dogajajo pod laburistično vlado.

Proti Attleejevi in Bevinovi politikam se vrstijo protesti. Te proteste smo slišali v Trade Unions (angl. sindikatih), v laburistični stranki in v spodnji zbornici ko je sto laburističnih poslancev zahtevalo spremembo vladne politike. To ni ne protiameriško in protisovjetsko zahteva, ker so se laburistični »superniki« izrekli proti kakršnemu koli bloku in zahtevajo le prijateljsko sodelovanje z vsemi za utrditev mira.

Toskana

podpira skupno akcijo komunistov in socialistov

Pod naslovom »Uspehi bloka enotne akcije« objavlja tostanški tednik »Toscana nuova« članek o uspehu skupnega nastopa Komunistične partije in socialistične stranke na nedavnih občinskih volitvah.

List poudarja, da ima tostanško prebivalstvo zaupanje v komuniste in socialiste, »ker je pričakovano, da bosta Komunistična partija in socialistična stranka, združeni uspeli pri obnovi mest in industrije in da bosta pospešili napredek v poljedelstvu.«

V članku se poudarja, da je izmed 277 občin v Toscani 227 občin poverilo predsedniške položaje komunistom in socialistom.

Bombe na azerbejdžanske vasi

TEHERAN. — Medtem ko je vlada po vsem Iranu odgodela volitve, da bi v tem času povečala svoj pritisk, je avtonomna vlada Azerbejdžana sklenila, da se v Azerbejdžanu izvedejo volitve na določeni dan.

Vladne čete so prekorale azerbejdžansko mejo, vendar si ne upajo daleč, ker nudi azerbejdžansko ljudstvo močan odpor proti kršitvi pogodbe o avtonomiji Azerbejdžana. Medtem pa poročajo, da so vladna letala bombardirala več azerbejdžanskih vasi in ubila številne žene in otroke.

Vatikan in makaroni

Predvolilna borba za občinske volitve v Italiji je bila v vseh večjih mestih, posebno pa v Rimu zelo ostra. Veliko aktivnost je pokazal pri tem Vatikan, ki se je silno trudil, da bi združil vso reakcijo v borbi proti naprednim strujam italijanske demokracije.

Katoliški tisk je ves čas volilne kampanje na vse mogoče načine napadal napredni blok in njegove kandidate. Strašil je čitatelje, da bi zmaga tega bloka pomenila »klofuto za katolicizem« in da bo cvrnila »prihod inozemskih vernikov v Rim«. Po navodilih svojih predpostavljanih so duhovniki kršili zakon in propagirali za demokristjansko stranko celo v spovednicah, pridigah, porokah, krstih in celo na zadušnicah.

Toda kljub vsemu temu se je katoliška reakcija hala, da vse te metode ne bodo rodile zaželenega sadu. Kot javljajo časopisi, so bile tvornice makaronov v Rimu zaposlene z naročilom makaronov iz Vatikana. Delali so 600 gramov težke pakete, katere so delili med volilce krščansko-demokratske stranke. Značilno pri tem je to, da je katoliški list »Popolo« omenil ta originalni način predvolilne borbe in pri tem cinično izjavil, da je delitev makaronov v cerkvah mnogo koristnejša kot razdeljevanje maksistične literature na mitingih.

Videti je, da je duševna hrana, ki jo katoliška reakcija nudi masi, zelo borna, ker se je morala poslužiti telesne hrane. Toda zahvaliti se moramo prebivalstvu italijanske prestolnice, da makaroni niso pomagali niti Vatikanu niti kreatorum krščansko-demokratske stranke. Na volitvah je zmagal napredni blok.

Nemška social-demokratska stranka PONUJA BEVINU SVOJE SODELOVANJE IN POMOČ

Obisk predsednika nemške social-demokratske stranke dr. Kurta Schumacherja v Londonu in njegove izjave, ki jih je dal predstavnikom Labour Party dokazujejo, da se Angliji še vedno niso odrekli načrtu zapadnega bloka.

Dr. Schumacher ni samo velik sovražnik komunizma, temveč tudi nasprotnik reparacij. »Odločno zanika princip o odgovornosti nemškega ljudstva za vse grozote in razdejavanja, ki jih je Nemčija prizadejala svetu. Dr. Schumacher govori v imenu stranke, ki je preprečila po prvi svetovni vojni ljudsko revolucijo v Nemčiji; on govori v imenu stranke, v kateri se skrivajo vsi Nemci, ki upajo s pomočjo Anglije obnoviti četrti Reich.

Dr. Schumacher je v Londonu odkrito kritiziral potsdamske dogovore, da bi na ta način zopet načel vprašanje vzhodne meje Nemčije ter tako napadel francoski predlog o internacionalizaciji Porurja.

Težko za je predstavljati Bevinu, ki tako odlično sogovarja imperialistične interese Anglije, da bi se tako izpremenil in se dal zapeljati ideji o idealizmu in bratstvu; zato lahko samo sklepamo, da se politika dr. Schumacherja ujema z njegovimi načrti.

In v resnici je prišel dr. Schumacher v London samo zato, da bi prosil Bevinu za pomoč, ker hoče ustvariti močno Nemčijo, ki bi lahko služila interesom angleške politike.

Če bi bil v Angliji še na vladi Churchill, bi bili Nemci danes namesto social-demokratske gotovo krščanski socialisti ali pa kaj podobnega, kar bi pač bolj odgovarjalo njihovim načrtom.

Stranke nemškega preporoda zahtevajo plačilo za svoje sodelovanje.

Če izjavlja Schumacher, da je nasprotn kakršnekoli bloku, potem govori resnico, kajti on pričakuje, da bo Nemčija zopet lahko združila Evropo. Saj je isto trdil vedno tudi Hitler in zelo čudno je, da je Bevin na to že pozabil.

P. C.

**a katerih
je vredna!**
razmišljati

PALESTINA:

Teroristični napadi v Palestini se nadaljujejo. Po še ne potrjenih vestih bodo v Palestini uvedli preki sod.

EGIPT:

Časopis »Saut alluma«, ki izhaja v Kairu demantira Reuterjevo vest o evakuaciji angleških pomorskih sil iz Aleksandrije. Britanski admiralitet ni dal nobene izjave o svojih namerah, da je zapustil pomorske objekte v Aleksandriji.

INDIJA:

V Bombayskem industrijskem središču je policija ob priliki neredov streljala in ranila 24 ljudi. V predmestju Kurli je policija ubila enega človeka, ranila pa 11 ljudi. V Kalkuti neredi še trajajo. Dosedaj je bilo 10 mrtvih in 95 ranjenih.

Britanski minister za prehrano John Szechey je v spodnji zborici izjavil, da bodo v Veliki Britaniji verjetno zmanjšali obroke kruha in slanine.

Petsto indijskih dijakov južne Afrike je v Londonu priredilo demonstracijo proti južnoafriški zvezi. V sprevedu so nosili napise proti Smutsu, južnoafriški zvezi in njeni politiki.

Kapetan Saker, direktor velike britanske tvrdke za instalacijo radarja, ki se je pravkar vrnil iz Španije, je izjavil, da namerna Francova vlada naročiti v Angliji opremo za radarje na aerodromih.

Indonezija

Dopisnik Associated Press iz Batavije poroča, da so po verodostojnih poročilih pobile angleške in holandske čete za časa anglo holandske okupacije Indonezije 13.272 ljudi. Po istih poročilih so Holanci pobili od 1. novembra 1945. do 19. novembra 1946. leta 7595 Indonezijcev.

Južna Amerika

Država Čile se je znašla v zelo resni situaciji, ki je nastala zaradi stavkajočih delavcev v rudniku bakra Rudarji stavkajo že 70 dni.

Halo! Halo! Radio Trst 2.

Razpisujemo tekmovanje za karikaturi. Dobro besedilo bomo v prihodnjih številkah objavili, dve najboljši pa nagradili s knjigo: Dva kapetana, ki je pravkar izšla.

PO DOMAČI ZEMLJI

PA JA NE ZOPET NOVOZELANDCI?

Novozelancec pa res ni usoda mila. Ko najdejo pri članih ali v prostorih akcijske stranke kako orožje, so vedno krivi ti simpatični mladeniči iz Tihega oceana, ki se še braniti ne morejo, ko so tako daleč.

Vsaj tako so dejali v ponedeljek na procesu pred zavezniškim sodiščem razni gosposde iz akcijske stranke, ki so nastopili kot rabremenilne priče v korist, se ne ve katerih obtožencev.

Obtoženci seveda niso ničesar priznali; pa saj tudi niso mnogo krivi. Oni trije namreč, ki so jim v ponedeljek sodili. Dva sta paznika v prostorih akcijske stranke; tretji pa je 19-letni mladenič nizkega čela in brezizraznega obraza, ki je »slučajno« spal onega jutra na sedežu akcijske stranke. Imenuje se Antinoro. Pri nekem bombardiranju je izgubil starše in stanovanje. Povedal je, da je pletel spal v čolnih v kanalu, podnevi pa nosil zaboje in vreče na zelenjadem trgu. Vse to je najbrž res in občinstvu se je zdelo stvar silno smešna, čeprav je tragična.

Toda Antinoro je to delal nekaj. Odkar pa je obiskal akcijsko stranko, je postal pretepač. Ves čas obravnava je mežikal svojim tovarišem iz občinstva, poznali so ga vsi »voditelji« akcijske stranke. Tudi ostala dva obtožena sta nekam zelo podobna, enim podivjanim pretepačem, ki so poleti razgrajali po Trstu. Toda paznika in Antinoro so le posravske figure, ki so, kakor je dejal zagovornik, plačani za svoje delo.

O krivdi Mianija in Rovellija pa sploh ne bi smeli govoriti. Sta to tako čestita patriota,

da sploh ne more pasti nanju nikaka senca. Zagovornik je dejal, da bi morali Mianija pri priči izpustiti, ker sploh ne bi mogel na prostem ovirati preiskave, ko je pa tako čestivreden človek. Poudaril je: »Bil je italijanski oficir v letih 1915-1918; boril se je takrat skupno z zavezniki in v osvobodilni vojni od leta 1943 dalje (mi bi pristavili tudi reški legionar). Pa naj bi tak gentleman varal justico! Ne, to ni mogoče! Rovelli tudi ne, saj je antifasist od rojstva in je kriv le svojega gorečega patriotizma.

In orožje, municija, vrvice? Vse to so pustili Novozelanci! O tem ni nikakega dvoma! Saj so to potrdili ugledni funkcionarji akcijske stranke, trgovci in uradniki, ki so poleg tega še prisegli, da bodo govorili resnico. To sta potrdila tudi pobiralec min Nista bila zraven, vesta pa, da so orožje pobrali njuni tovariši, ki so pa vsi mrtvi. Vesta tudi, da je pobiralec poklical gospod Bracci, ugledni trgovec in član direktivnega sveta.

Javni tožilec jim menda ni verjel. Ker je civilni policist dejal, da mu je obtožence Brateli priznal, da je hranil najdeno pištolo za obrambo, bodo Bratolija celo obsodili. Javni tožilec je dejal: »To pot boste verjeli policistu. Vedno je neke časopisje trdilo, da civilna policija priča proti obtožencem, ker je nasprotnega političnega prepričanja. Tokrat ja ne bi policist pričal proti svojim somišljenikom, ko vendar vsi domnevajo, da policija simpatizira s to stranko!

No, vendarle eno priznanje; zakaaj, pa ne vemo. To so zelo zagonetne stvari, ali pa še preveč jasne.

Ljudstvu njegove pravice špekulantom neizprosni boj!

V začetku tega meseca se je sestala okrožna skupščina ljudskih odposlancev v Koprju in izglasovala odredbe o agrarni reformi, ki stopajo takoj v veljavo. Vsi delavci na raznih kmečkih posestvih, ki delajo vsaj 8 let na tem posestvu, imajo pravico do lastništva, tako nepremičnin kot vsega pripadajočega inventarja (volov, plugov in ostalega orodja za obdelavo zemljišča). Na ta način se je uresničil sen naših kmetov, ki že stoletja ječijo pod neizprosnimi fevdalci, ki že stoletja delajo za bogatino, in ki je v narodno osvobodilni borbi predstavljal enega od osnovnih ciljev splošne težnje našega ljudstva.

Seveda so gosposde dvignili krik in vik ter se v tem poslužili svojega zagovornika La Voce libera, da bi blatili ljudsko oblast, da bi govorili o preganjanju Italijanov, o terorju itd. Ta krik je posebno s te strani popolnoma razumljiv; če zgrabiš gospoda za masten in prepohi žep, je to nekaj najhujšega, česar ne more prenesti. Ni jim mar za ubogo ljudstvo, ki je na stotine let ječalo in propadalo ob njihovem bogatenju; »strašno« je to, ko si ljudstvo upa dvigniti glavo, in tedaj govorijo in pišejo o terorizmu ljudskih predstavnikov in nasilju ljudskih ustanov.

Pa tudi na splošno vzeto pomisli za njih teror, če se nekdo upa kaznovati recimo nekoga Pulgerja Alberta z Bertokov, črnostajnika, črnoborzijskega, špekulanta itd. »Nepopisan teror« je preganjanje takega le gospe, pri katerem so našli ogromne množine skrilitih cigare, belo in celo v skrivališču pokvarjeno moko, razno drugo blago, ki si ga je mož »z dolгим trudom« prihranil, posebno pa je hranil orožje, municijo, fašistovske kape, savojске zastave itd.

Nekaj tako strašnega se je zgodilo tudi Juriju Traunerju, Slovence iz Trsta, lastniku več hiš v Trstu, v katerih stanuje 265 družin, lastniku velikega posestva, ki je skrival neprijavljen avtomobil Fiat, razno hrano in velike količine denarja.

Tak je tudi neki Gulin, Slovenec iz Sežane, stanujoč v Umagu. Tudi pri njem so našli skritega blaga kar na stote in hektolitre. Tega Slovence tudi preganjajo zaradi »italijanstva« ki sestoji iz črnoborzijskega, skrivanja na stote žita, olja in drugega blaga.

Dr. Davanzo, zdravnik, je tudi s svoje strani prispeval k ljudskemu zdravju s tem, da je redka zdravila skrival v svojem stanovanju medtem ko so bolniki umirali prav zaradi pomanjkanja teh zdravil.

V Dinjani je neki industrialec skrival kar na vagone blaga. Našli so pri njem kar 3 vagone usnja, tisoče kg sira, stote olja, sladkorja in drugega blaga.

Ali naj nadaljujemo z naštevanjem? Ne, kajti predolga bi bila ta lista ljudi, kakršnih je tudi v coni A preveč in ki uživajo polno zaščito in celo pohvalo za svoje protiljudsko ravnanje. Medtem ko vidimo vsakodnevno

Miklavž v Trstu

Obdarovanje slovenskih in italijanskih otrok v Rojanu

izkoriščanje naših kolonov in celo metaenje na ulice v teh zimskih dnevih, tudi če to preprečuje neka uredba priznana od ZVU, medtem ko opažamo neovirano dviganje cen, podpiranje črne borze in celo precej svedobno tatvino Unrinega blaga v coni A, ter še druge podobne stvari, je ljudstvo v coni B s pomočjo svojih ljudskih organov napravilo konec vsakemu takemu dejanju.

In zato kričijo te rse tožijo pri nas tisti, ki jih najbolj peče vest, tisti, ki bogatijo in tisti, ki bi tudi morali biti deležni ljudske volje za pravico in pravičnost!

Teror v Gorici in sejmska polomija

V Gorici že dalj časa traja načrtna gonja proti Jugoslaviji in goriškemu prebivalstvu, ki zahteva priključitev k Jugoslaviji. Dejstva, kot zasedba Ljudskega doma, požig slovenskih knjig na občinskem smetišču, bombni atentat na podružnico Ljudske založbe in končno teroristične akcije v preteklem tednu,

kažejo binjo, po kateri se razvija načrtno oviranje slovenskih ljudskih ustanov in obenem povzroča razdor ter seje mržnje prav v času, ko se je pojavila možnost neposrednega italijansko-jugoslovanskega sporazuma.

Letošnji sejem sv. Andreja v Gorici je bil polemija kot še dolgo ne. Hudo so se uštel vsi oni, ki so ga hoteli razpihniti v manifestacijo italijanstva Gorice in gospodarske povezavnosti Gorice z Italijo. Čeprav za razne sejmske zabave niso veljale omejitve električnega toka (zakaj?) in čeprav so plačani agenti s kamioni hodili pobirati ljudi, da bi sejem obiskovali, je zevala okoli stojne obupna praznota, ki je jasno pričala, kako zelo je Gorica povezana s svojim slovenskim zaledjem, brez katerega mora nujno gospodarsko propasti, kajti Slovenci na tem sejmu zaradi njegovega šovinističnega značja niso sodelovali.

Razbesneli teroristični in šovinistični elementi so morali najti drugo pot. V ponedeljek je na goriškem sejmu eksplodiral peklenški stroj, ki naj bi služil kot povod za novo šovinistično gonjo proti Slovincem. V ta namen je četrt ure pred eksplozijo pred paviljonom, kjer je bila vižena bomba, razgrajala šovinistična drhal ob petju »Bandiera rossa«.

Neposredni cilj tega dejanja pa je bil očitno nov val terorističnih akcij proti slovenskemu goriškemu prebivalstvu. Nekaj po polnoči je eksplodiral peklenški stroj na stopnišču gostilne Pavlin, ki se jo goriški teroristi obiskali že četrtič. Pravo naključje je, da je ob tem atentatu ostal živ petleten otrok, ki ga je zasulo razbito steklo.

Nekoliko kasneje sta eksplodirala dva peklenška stroja v ulici Carducci. Krenova trgovina s steklom je pretrpela okoli 500.000,- lir škoda, kajti uničena je vsa zaloga stekla in porcelana. Nekoliko dalje je trgovina z jestvinami Sever. Tam je peklenški stroj razdejal vhod v trgovino, odtrgal del rolete in ga tresel na drugo stran ulice okoli 12 m daleč. Tudi notranjost je zelo poškodovana; skupno škodo cenijo na 400.000 lir, medtem ko znaša škoda v Pavlinovi gostilni najmanj 150.000 lir.

Policija je, kot običajno, prišla prepozno in kot uradno poroča, doslej ni izvršila nobene aretacije. V kratkem razdobju je bilo v Gorici 30 atentatov, do danes pa pristojni organi niso izsledili niti enega krivca. Pri atentatu na Ljudsko založbo so našli celo neko osebo izkaznico, toda o njej in njenem lastniku na policiji ne vedo nič več.

Nešteto krat je demokratično ljudstvo opozarjalo, da kod izvira in se širi terorizem. Ta opozorila so naletela na gluba ušesa. Edina posledica je bila ta, da se je val terorja še bolj razširil. Vse skupaj pa je jasen dokaz, da goriško prebivalstvo popolnoma upravičeno hoče k Jugoslaviji, ki mu bo zagotovila mir, svobodo in gospodarski razvoj.

Slovanski kongres v Beogradu

M: Pačivš? Al kej štedijers, Vane? Do-bran!

V: Budej, Miče! Ja, truden sn, deln uod doušnega jetra... Jen, viš prou se rijeko, štedijern: Kada buo na svete pršlo taku, da nehebuo več samo pa ta buozen ti-jeple...

M: Viden, da se neku natknjen, Vane... Kaj je blo?

V: Kaj ne bš! Un dan, prou na svijete Zušt je blo, suč me une zeljenec gaspuj-ske pupuo pretijepile, samo zatu ke suo juoa vidle z vrčame na Pontaroše... Da-ve nazaj mje pršla z vrčame damov k furja, Čifeš, da jeh une strele uod če-rino ne pestijuoa dual du uoasme jen pcu...

M: Mje proula ja, ta uod Četča s Frneč, da suo je u trnjava strile plačt an dan pa uosni lir uod vrča...

V: Kaj plačt, ma ke jeh ne pestijuoa duoa pred devijetuoa! Kaj buo šla u Trst uopadan ku gaspa?! Tista je ura, Miče, za bet vro nazaj!

M: Ma sn jeh vido učijere u jetro dva u trnjava jen suo neke jeskale pd stuoala-me... Ma suo ble s pūšuca jen jest sn mislo da ješčejuoa mrvet kšne razbuojne-ke al slabe ledi, ke jeh je dns trkaj pou-suod...

V: Vrče ješčejuoa, Miče, Vrče, uod na-šeh žijenski! Ne razbuojneke! Za tatave jen razbuojneke jen ni mare, Miče, Zakaj panpače ga ne videš anga, da be kej pa-varvo... Taku, da še zijest ne muoreš pres skribi...!

M: Zdej zastuopen, zakaj tje reve uod žijenski, čakajuoa tn učneh, ufetro na mra-ze... Eeej, muoj ti Buh... Tu pej sijelih ni prou...! Ne!...

V: Use nej buo, Miče, Kr je res, Naše žijenske suo vajene duaste patpet, mraza jen mrsekej... Znan, se spounen, suo ble zime velike, maa, Miče muoj: Cug se je ustavo... Ma naša mlekrca ne...! Jen zdej, Miče, zdej viš, je pršlo taku, da jeh teve črnjake strašejuoa!!

M: Nej, nej, peste Vane, Malo več bjuaa straše...

V: Buh te usliše, Miče! Ma člaveka prou jez! Kaj se jemajuoa pr trnjava mejšt? Kaj ni derecijuon za tu pakljen, da nrdi uorden?

M: Ja, Vane, sej je prou derecijuon tu ukrijeno... za stran gaspuoade, Znaš, da za buozga ne zrajtajuoa...

V: Aaa, ne zrajtajuoa ne, Miče, Sej vi-deš lhko, kaku suo tje reve uod trnvierno plčene...

M: Taku suo plčene, Vane, da se člaveke zd, da grije tude prnje use na: OKEJ... Grejuoa pr ane glihe... Pridejuoa kdrče-juoa... Je blo vro ane trikri, Vane, da smuo mogle jet ritnske, de ne be zdille z drugen vaguonen.

V: No, viš! Duabro, da ni pršlo du na-ereče...! Ma čake, Miče, sej nemš sile, bš kej paveu, kaku se kej uotpravo u Trste an tijeđen... Suo ble kontijente za šolde, ja?

M: Znaš, da suo ble kontijente! Ma kaj ke ni nekuole zaduaste teh usraneh lir... Vane muoj, se čijejuoa vele meljucane, če se čije le kej kupet za trko uotruk...

V: Eeej, kaj ne znam, Miče! Ke taku stršno košta use!... Ma sn mislo, Miče, da se mrvet kej šrajo s teme uod Tedne-ka... Zakaj, vijere, da čluavek ni usta-ne, be rijeko, se spr... da nijebe vre zvele jen dele u gioral...

M: Sej sn prou šcu, de bjen paveu ane dveje... Ma sn nejdo uotprto jen = uob-ijenga nutr...

V: Jen??

M: Jen? Neč! Čakn, toučen, gljedn jen štedijern, kaku taku pestijuoa, de bjen lh-ko use znijeso uon...

V: Viš, jen puale se čudejuoa če jen kšen kej našpila...

M: Me ni Ma, smje medilo... Sn se bou, da nijebe zaprle beteg jen nšn mo-go dugco čakt, zatu sn šou...

V: Aaa, se se gvišno kej kupo?

M: Uodnašn vre dvanajst let, za se kū-pet anua gombreluoa za deš jen sen rije-ko: Buh jeh frdame še šolde — magare juo kūpen... Je blo, Vane, prou pr ci-jerkve svijetga Antuona nouga...

V: Se duaste špijendo...?

M: Hijeje, me ne nanka upraše!! Anta-žentsjednstuoddesijete... Jen je taka ku plūnc... Če ta stara zvej, me buc žijenga pajela...

V: Eeej, Buh ga vnder štrafe jen tau-žentsjednstu strel nej ga zdne ke juo je pruo... Ma kaj se nise mogo neč zgilit...??

(Nadaljevanje na 12. strani.)

V teh dneh se vrši v Beogradu Slovanski kongres, prvi v naši zgodovini, ki ima naj-jasnejše organizacijske oblike in politični smisel.

Novi slovanski pokret, ki se je široko razmahnil v dobi vojne s fašistično Nem-čijo, mora sedaj v povejni dobi napraviti bilanco svojega dela in podati načrt za bodoče delovanje.

Pred slovanske narode je bilo postavlje-no vprašanje, ali hočejo obdržati svoj na-čin življenja in svojo kulturo ali pa hočejo pasti v večno suženstvo največjih sovra-žnikov človečanstva, nemških fašistov. Slo-vanski narodi so s Sovjetsko zvezo na čelu izbrali pot borbe na življenje in smrt za svobodo in neodvisnost. Mnogo krvi je bilo prelito, toda tisočletna borba slovanskih narodov za njihov obstoj se je končala z zmago nad nemškimi zavejvalci in nem-ško tiranijo.

V neverjetno težki borbi so zmagali za-vezniški narodi, med njimi slovanski; Sov-jetska zveza je nastopila kot osvobodite-ljica in rešiteljica človečanstva in tako po-kazala svoje vzvišene in plemenite cilje. Njena vodina vloga ni mogla ostati brez vpliva na politično zavest širokih narod-nih mas, posebno še slovanskih. Kakor vemo, so slovanski narodi že zdavnaj go-jili ljubezen do Rusije, kot do najstarejše-ga brata v rodbini slovanskih narodov.

S tem v zvezi se je pri napredni slo-vanski javnosti pojavilo že leta 1943, vprašanje, ali ni morda nastopil ugoden trenu-tek, da se pravilno pojmuje smisel krep-kega in pravega edinstva ter bratstva slo-vanskih narodov.

Od prejšnjega panslavizma ni sledu. Težka borba, obilno prelita kri v boju proti skupnemu sovražniku, je izkristalizirala

Na kongresu razpravljajo o naslednjih vprašanjih:

1. Slovanski narodi v borbi za mir in demokracijo;

2. Doprinos slovanskih narodov k sve-tovni kulturi in

3. Organizacijska vprašanja.

Osnovne naloge Kongresa so: Razvoj kulturnih in političnih vezi med slovan-skimi narodi s ciljem ojačiti demokracijo v Evropi in po vsem svetu v borbi z ostan-ki fašizma in tudi utrditve mednarodnega miru.

Zakaj je slovanski kongres v Beogradu

Junaški jugoslovanski narodi so si s svojo borbo proti nemško-italijansko faš-ističnim tolpmam pridobili globoko spošt-ovanje in priznanje vseh svobodoljubnih narodov sveta, zato so se vsi predstavniki slovanskih držav enoglasno odločili, da bo Kongres v prestolnici Jugoslavije.

Iz zgodovine poznamo že nekoliko po-skusov, da so splošno slovanske probleme razpravljali na slovanskih kongresih. Ta-ko je bil leta 1848 Slovanski kongres v Pragi, kasneje v Moskvi, Petrogradu, zopet v Pragi in v Sofiji. Toda delo na kongresih ni dalo resnih rezultatov, ker so ideje slo-vanske vzajemnosti skušali izkristiti v svoje sebične namene reakcionarni krogi. Preteči je moralo še celo stoletje, da so se mogle ostvariti ideje pravega bratstva slovanskih narodov. Velika Oktobrska so-cialistična revolucija v Rusiji je napra-vila konec reakcionarnim idejam pansla-vizma, ki so ogražale neodvisnost slovan-skih narodov.

Ne samo Slovani, temveč vse napredno

Delavnost Poljske vlade je vzbudila glo-boko zaupanje ogromne večine poljskega naroda v dosledno demokratizacijo notra-njega življenja in v dvig gospodarstva in kulture, ki so jo uničili nemški fašisti.

Velike socialne reforme je izvedla če-škoslovaška vlada, ki predstavlja koalicijo demokratičnih strank v deželi ter ustreza tako širokim masam čeških in slovaških delavcev, kmetov in inteligence.

Po poti demokratičnega razvoja gre tudi bolgarska domovinska fronta. Bolgarski narod je ostro kaznoval izdajalce, ki so nekoč pretvorili domovino v zavezničo Hitlerjeve Nemčije.

Demokratične spremembe so dale osno-vo za trajno prijateljstvo med slovanskimi narodi: tako je prišlo do prijateljske po-godbe med Jugoslavijo in Poljsko ter Ju-goslavijo in Českoslovaško. Trgovinsko pogodbo pa sta sklenili z Bolgarijo Sov-jetska zveza in Jugoslavija. Vzajemno pri-jateljstvo slovanskih narodov, predvsem pa njih prijateljstvo s Sovjetsko zvezo pred-stavlja veliko jamstvo za trajen mir.

Slovanski narodi ne nastopajo samo kot dosledni poborniki demokracije, marveč tudi kot nosilci kulturnega napredka. Zna-meniti francoski zgodovinar Louis Lejeu, ki je temeljito proučil zgodovino slovan-skih narodov, je dejal, da noben rod v Evropi ne zasluži resnejšega proučevanja nego slovanski, kajti nobeno drugo pleme ni dalo več dokazov o svoji sposobnosti za življenje in sprejemljivosti za napredek.

Danes obstoje slovanske organizacije tu-di v neslovanskih deželah, ki jih tvorijo slovanske kolonije. Tretji slovanski kon-gres v New Yorku je pokazal vsemu civi-liziranemu in demokratičnemu svetu, da so slovanski narodi močna napredna sila sedanosti in da morajo z njimi računati vladajoči krogi ZDA in Velike Britanije.

Da niso ameriške oblasti dale predstavi-nikom Jugoslavije dovoljenja za vstop na slovanski ameriški kongres, dokazuje, da izpolnjuje ameriška administracija voljo reakcionarnih imperialističnih krogov, ka-terim novi slovanski pokret kot globoko human in napreden, ni po volji.

Slovanski kongres v Beogradu bo tista močna sila mobilizacije slovanskih naro-dov, ki bo oznanila vsemu svetu, da so Slovani sposobni, da sami odločajo o svoji usodi v Evropi in v svetu. Novi slovanski pokret je danes zelo velikega pomena; nje-gova naloga je, paziti, da ne bi bratstva slovanskih narodov razrušile vsakovrstne laži, ki se jih poslužujejo reakcionarji.

Na slovanski pokret ne smemo gledati kot na pokret izven časa in prostora ter izven razredne borbe, kajti stvarnost na vsakem koraku dokazuje, da smo v vsa-kem trenutku svojega življenja v borbi. Da, Slovani so miren narod, človekoljuben in dober. Ali mi smo dobri, v smislu višje debrote in zaradi te je potrebno, da v korenu iztrebimo pojave ostankov fašizma v vseh njegovih oblikah.

Imperialistični svet in njegovi politiki in ideologi kažejo veliko mržnjo proti Sovjetski zvezi, proti slovanskim deželam, oni klevetajo nas, kievetajo socializem, to-da to so poslednji poskusi umirajočega.

Mi se ne bomo samo branili, temveč bo-mo nastopili povsod tudi na slovanski fronti. Mi gradimo držben in siguran most ne samo med Slovani preteklosti in seda-nosti, temveč tudi med novim slovanskim pokretom in novimi demokracijami.

popolnejše oblike nove slovanske zveze, zasnovane na enakopravnosti, globokem vzajemnem spoštovanju in zaupanju ter v pravi bratski nesebični pomoči. Zato je na dnevnem redu vprašanje Slovanskih kon-gresov.

Kdo je iniciator slovanskega kongresa

Težko je navesti kako ime. Ta ideja se je porodila v mnogih socialnih delavcih raznih dežel. Iniciativo za to je prevzel Slovanski komitet Jugoslavije. Začasni ko-mitet pa je dal odlok, da bo Slovanski kongres 8. decembra v Beogradu.

človeštvo danes ve, da bi brez Sovjetske Rusije propadel ves civilizirani svet pod peto fašizma. Demokratična javnost vsega sveta pozdravlja novo pot, ki so si jo iz-brali narodi slovanskih držav, pot prija-teljstva s Sovjetsko zvezo, ki je dosledni pobornik miru v vsem svetu.

Južni in zapadni Slovani so opravili s protinacionalnimi režimi v svojih deželah in čvrsto stopili na pot demokratičnega raz-voja in utrjevanja svoje državnosti in su-verenosti.

Narodi republike Jugoslavije so združeni v enakopravnosti in uspešno grade novo Jugoslavijo, zmagujoč neverjetne težave v obnovi gospodarstva.

Ivan Cankar v ruščini

Lansko leto je izdala Državna založba v Moskvi knjižico Cankarjevih »Povesti in črtice«. Ob tisti priliki je neka revija pisa-la o Ivanu Cankarju, o njegovem življe-nju in delu, o njegovi povezanosti z borbo in trpljenjem slovenskega ljudstva.

»Trda borba, proti skupnemu sovražniku je še bolj poglobila vezi med slovanskimi narodi. Zanimanje za zgodovino, kulturo in leposlovje prijateljskih narodov je rasti-lo iz dneva v dan.

Ena izmed brigad slovenskih partiza-nov je nosila ime Ivana Cankarja. Njena junaška dela so obudila pri slovanskih na-radih spomin na tega velikega slovenske-ga pisatelja.

Pot Ivana Cankarja (1876 - 1918) do sla-ve ni bila posejana s cvetjem. Sin ubo-gega krojača, se je moral težko boriti s pomanjkanjem, ki ga je oviralo na sred-

nji šoli in pozneje na vseučilišču na Du-naju. Cankarjeva beda pa ni končala z njegovim študijem. Njegovo življenje je bilo polno samoodpovedi, preganjanj, tr-dega leposlovnega dela, revolucionarnega delovanja in pregnanstva... Kljub temu je v štiridesetih letih svojega življenja Can-kar napisal 40 knjig. Te knjige vsebujejo pesmi, črtice, povesti, drame in komedije.

Državna založba v Moskvi je lani izdala drobno knjižico Ivana Cankarja »Novele in črtice«.

Najznamenitejši med sedmimi deli, ki jih vsebuje knjižica, sta avtobiografski zgodbi: »Matjaž in pa »Kako sem postal socialist«. Čeprav sta ti dve zgodbi manj izraziti in slikoviti, kot pa ostale, nam dajeta vpogled v razmere, v katerih je pi-satelj živel. V njih vidimo Ljubljano in Dunaj pod jarmem avstro-ogrske reakcije

in avstrijsko šolo, kjer je bilo treba zna-nost »skrivaj pobrati na cestie«.

Že od rane mladosti se je Cankar zani-mal za svoj narod, za njegovo življenje in njegovo usodo. Osebnost bodočega pesnika, ljudskega gorja, se je ustvarjala ob čita-nju prepovedanih knjig, pri razburljivih razpravljanjih in končno ob življenju v dunajski delovski četrti, kjer je evlva so-cialno-demokratska misel skupaj z bedo in jetiko.

V svojih poznejših letih je Cankar mno-go potoval: hodil je po vaseh in brhob-skih naseljih, prebil je ure in ure v kotič-ni občestni gostilni in ves ta čas je pisal; pisal je o ljudstvu, o njegovem trpljenju in pomanjkanju, o njegovi preteklosti in se-danjosti, o pravici in krivici, o potrebnosti in vztrajnosti.

Zagrenjenost in jeza vejeta iz njegove povesti o starecu Jernaju (Hlapec Jernej in njegova pravica) in o kvaču Šimnu (zgodba o Šimnu Šimniku).

(Nadaljevanje na 10. strani.)

GOSPODARSTVO

V Jugoslaviji so nacionalizirani privatna podjetja

Ljudska skupščina FLRJ je sprejela zakon o nacionalizaciji privatnih gospodarskih podjetij. Nedvomno je bil sprejem tega zakona velik dogodek za vse narode Jugoslavije zlasti še, ker so ta zakon že dolgo pričakovali vse delovne množice Jugoslavije. S tem zakonom se delovne množice postale še v popolnejši meri gospodar svoje usode.

Znano je, da je bila predvojna Jugoslavija predmet tuje špekulacije finančnikov in tujih kapitalistov. Znani so primeri, ko so imela nekateri tuja podjetja štirikrat toliko dobička, kot pa je znašal osnovni kapital.

Za nacionalizirana podjetja predvideva zakon odškodnino v vrednosti čistih aktiv na dan prevzema nacionalizirane imovine, v kolikor ne gre za lastnike, ki so zagrešili dejanja, ki imajo za posledico zaplenbo imovine.

Na zasедanju skupščine je govoril minister Boris Kidrič in je med drugim dejal:

Državni sektor našega gospodarstva, torej sektor obče ljudske imovine, ki jo naša ustava označuje kot glavno orodje v razvoju našega gospodarstva, se od osvoboditve naprej utrjuje tako rekoč iz dneva v dan vedno bolj in bolj. V tem je dokazal polno življenjsko silo.

V naši državi so bili po osvoboditvi brez dvoma skeptiki ki so računali, da rovi način gospodarjenja z državnim gospodarskim sektorjem kot oporo našega narodnega gospodarstva ne bo do kazal svoje življenjske sile, ampak da se bo nasplošno zrušil. Prav tako je bilo dejstvo, da takoj po osvoboditvi naše ljudske množice še niso imele, zlasti glede državne imovine, novega odnosa napram državi, torej odnosa, ki ga morajo imeti delovne množice z ozirom na državno imovino napram svoji napram ljudski državi. V naših najširših delovnih množicah je moral na temelju njihovega lastnega izkustva dozoriti spoznanje, da je državna imovina, to je občljenska imovina, prav njihova imovina v najpopolnejšem in najdoslednejšem smislu besede.

Če bi torej takoj po osvoboditvi izvedli nacionalizacijo, bi

z ozirom na dejstvo, da se državni gospodarski sektor še ni dovolj utrdil, niti po samem uveljavljanju, niti v zavesti najširših množic, ogrozil našo uspešno gospodarsko dejavnost. V specifičnih razmerah našega razvoja je bilo potrebno predvsem s politične strani okrepiti novo oblast, ki je kot taka že sama po sebi zahtevala in zagotavljala nov družbeni in gospodarski razvoj. V vsakem obdobju obnove in izgradnje naše dežele se je državni gospodarski sektor krepil tako rekoč iz dneva v dan. Z vsakim dnem je vedno bolj dokazoval, da predstavlja tudi v ekonomskem pogledu oni način gospodarjenja, ki lahko doseže ne samo to, kar je mogel stari način, ampak tudi mnogo več, ki lahko s silnim potekom rešuje tudi vsa ona protislovja in vse one težave iz slepih ulic, iz katerih stari kapitalistični sistem nikoli ni bil sposoben najti pravega in polnega izhoda.

Danes lahko mirno in ponosno ugotovimo, da se moramo za največje gospodarske uspehe v naši državi zahvaliti prav državnemu gospodarskemu sektorju. Inozemstvo se divi hitremu tempu naše obnove. Mnogi v inozemstvu si postavljajo vprašanje, zakaj se prav v Jugoslaviji razmere tako hitro urejajo, in zakaj se nasplošno v številnih drugih državah, kljub večjim materialnim sredstvom, ki so vložena v obnovo, ta proces razvija veliko, veliko počasneje. Odgovor na to je jase. Pri nas se razmere urejajo tako hitro — prvič zaradi tega, ker imamo ljudsko oblast in drugič zaradi tega, ker imamo državni sektor našega gospodarstva, naše delovne množice zares pripravljene, da dajo od sebe vse za obnovo naše dežele. Mi nismo imeli inflacije, ampak imamo nasprotno solidne finance in solidno valuto, ki se vedno bolj utrjuje. Inozemstvo se temu mnogokrat čudi, toda mi lahko spet poudarimo da bi bili v inflaciji in v strahotnem skoku cen ter da se naša obnova ne bi razvijala v znaku gradnje mladinskih objektov, če ne bi imeli ljudske oblasti in če ne bi imeli državnega sektorja našega gospodarstva.

AMERIKA IN FIAT

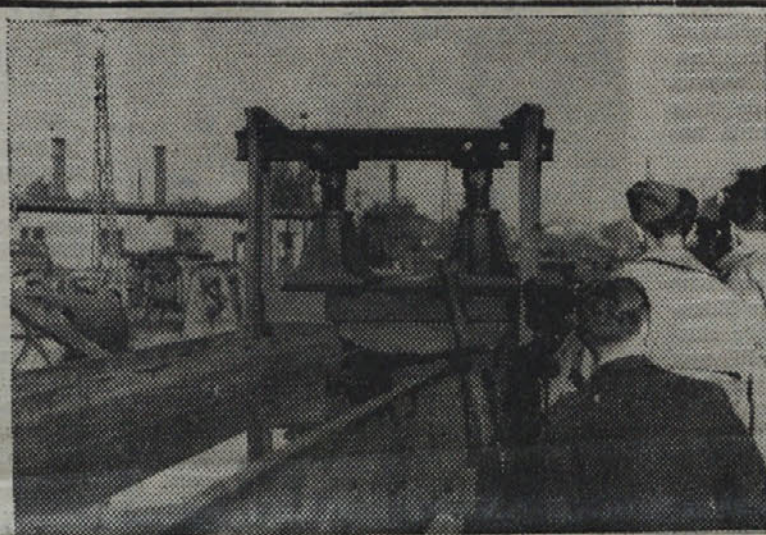
Zanimanje, ki se ga ameriški odposlanci pokazali za Italijo ves čas mirovne konference, se je kaj hitro razodelo in to na najbolj otipljiv način.

Francoski listi poročajo, da je veliki italijanski električni konžorcelj »Edison« na tem, da padé v ameriške roke; z druge strani pa poročajo, da bo kmalu zaključen nad vse važen dogovor med FIAT-om, najpomembnejšo italijansko tvornico avtomobilov, ki je med prvimi v Evropi in Kaiserom znanim ameriškim konstrukterjem.

Gre za nič manj kot sledeče: Skupina Kaiser-Fraser je ponudila FIAT-u odkup 100.000 vozil letno, namenjenih tržišču Združenih držav Amerike. Italijani naj bi dobavljali le šasijske, ki naj bi bile montirane in opremljene z motorji v Ameriki. Američani pa bi se obvezali s svoje strani dobavljati vse surovine, vstevši premog, ki bi bil potreben za izdelavo teh vozil. Novi direktor FIAT-a je sedaj v USA, da sklene sporazum. Kljub prednostim, ki jih predstavlja ponudba take vrste, je razumljivo, da je vzbudi-

la v italijanskih gospodarskih krogih odpor, ker se dobro zavedajo v kakšno odvisnost bi taka pogodba postavila njihovo industrijo. Vedno je nevarno izročiti lastno produkcijo milosti in ne-milosti enega samega kupeca. Kot je videti, se Italijani trudijo da bi znižali kontingent 100.000 vozil na 25.000.

Zadeva pa postane še bolj zanimiva, če jo pogledamo ne več z italijanskega, marveč z ameriškega stališča. Vozila, o katerih smo govorili, naj bi bila torej namenjena ameriškemu tržišču... Znano je, da je ameriška proizvodnja avtomobilov največja na svetu. Pred vojno ni samo zadostala potrebam notranjega trga, temveč je izvažala mnogo vozil v inozemstvo. Med vojno se je produkcija še povečala. Toda italijanski avtomobili so cenejši od ameriških, ker je italijanska delovna sila mnogo cenejša. Zaradi tega hoče dobiti ameriški kapital nadzorstvo nad tujo proizvodnjo, ki konkurira na inozemskem trgu njegovi lastni. Amerika kupuje tuje ceneje proizvode, da bi prodajala svoje, ki so dražji.

Maribor

Cona B

Z ljudsko oblastjo obnova napreduje

15. decembra bomo zaključili v Postojni trimesečno tekmovanje (od 15. sept. do 15. dec. 1946.) pod geslom »Tekmujmo za priključitev Primorske k Titovi Jugoslaviji«. Ta dan bo velik festival, na katerem bomo prikazali, kaj in koliko smo prispevali k obnovi naše skupne domovine, pokazali bomo ali smo vredni naslednikov naših borcev, ki so žrtvovali svoja življenja za to, da moremo danes delati v svoji svobodni državi kjer imamo svojo ljudsko oblast. Manifestirali bomo ponovno našo voljo in zahtevo po priključitvi Primorske k FLRJ! — Predvsem nam mora biti jasno, da smo pri vsem delu ves čas tekmovanja uspeli zato, ker imamo svojo ljudsko oblast, oblast delovnega ljudstva. Kolikšna razlika med nami in našimi tovariši v coni A!

Mi gremo naprej!

Poglejmo naše vasi, kaj so prispevale za priključitev od 4. do 17. novembra 1946:

Belsko	47 ur prostov. dela
Bukovje	344 » »
Dolenja vas	
in Potoče	655 » »
Hrenovica	48 » »
Šmihel pod N.	308 » »
Landol	214 » »
Goriče	12 » »
Hruševje	74 » »
Ležane	674 » »
Orehok	1593 » »
Razdrto	272 » »
Sencže	86 » »
Senadole	29 » »
Strmica	170 » »
Mala Pristava	196 » »
Palčje	832 » »

Slovenska vas	572 » »
Gradec	1944 » »
Klenik	838 » »
Hrastje	432 » »
Trnje	3790 » »
St. Peter	5431 » »
Petelinje	1088 » »
Koče	1031 » »
Radchova vas	544 » »
Postojna	396 » »
Prestranek	468 » »

Skupna vrednost vseh ur prostovoljnega dela znaša 854.620.— lir. S tem delom so popravili ceste, očistili jarke, obnovili poslopja, odstranili ruševine, navozili les za obnovo in kamenje, nape-ljali elektriko in drugo.

Tekmujmo še vedno! Tekmovali bomo tudi po 15. decembru!

Bogc.

Podržavljena industrija — zboljšanje gospodarstva na Čehoslovaškem

Jugoslovanski poslanik v Pragi dr. Darko Černej je dal uredniku praškega dnevnika »Pravo Lidi« sledečo izjavo o čehoslovaškem gospodarstvu:

»Če bi hotel razložiti sedanji gospodarski položaj Čehoslovaške Republike bi dejal, da je država v gospodarskem pogledu nova zgradba na štirih stebrih, ki jih tvorijo podržavljena industrija, zaplenba sovražnikovega premoženja razlastitev sovražnikovega zemljišča in izseljevanje Nemcev. Dveletni gospodarski načrt pome-

Kaj je to metiljavost?

Metiljavost ni nič drugega kot bolezen jeter, ki jo povzročajo etilji. To so 2—3 cm dolgi zelenosivi črvi, ki sami sebe oplojujejo, ker imajo moške in ženske organe. Iznesejo na milijone jajčk; na glavi imajo dve sesalki, s katerima pijejo kri.

Za metiljavostjo zbole predvsem ovce in goveda, ki se pasejo ali krmito s senom mečvirnatih livad.

Prvi znaki metiljavosti se pojavijo s tem, da živina začne hujšati. Ako ne poznamo drugega vzroka hujšanja živine, moramo takoj poslati blato take živine na pregled k najbližjemu veterinarju, ki ga bo preiskal z mikroskopom ali pa ga bo poslal v bakteriološki zavod na pregled.

Odrasli metilji ležejo jajčeca v jetrih, ki pridejo po žolčnih kanalih v črevo in potem s blatom na dan. Pri pcvoljni temperaturi se iz jajčeca razvije v dveh do štirih tednih kosmata ličinka, ki išče malega močvirnatga poljka ter se v njega uvrtja; najti ga mora v enem dnevu, sicer po gine.

V poljku se iz ličink razvije zarodek, ki se v dveh do štirih tednih razmnoži v pet do osem zaplodkov. V nadaljnjih štirih do šestih tednih nastane iz vsakega zaplodka 15—20 repatih ličink, ki so po svoji obliki podobne žab-jim paglavcem. Ličinke zapustijo polja, plavajo po vodi, padajo na dno mlake ali se pa prilepijo na trave, odnosno lupino poljev. Tu se zabubijo in te hube poje živina s travo ali pa popije z vodo.

V črevih živali jim prebavni sok razkroji luskó, tedaj prederajo čreva in se uvrtajo na površino jeter ali pa zarjejo v sluznico, od koder jih zaneso kri v jetra. S svojimi ostrimi bodlikastimi luskami rijo po jetrih, dokler ne pridejo po 6—8 tednih v žolčne kanale. S tem je njih razvoj dovršen. V jetrih se lahko zadržujejo več let.

To prerivanje po jetrih in žolčnih kanalih, trganje tkiva v jetrih itd. povzroča bolečine in akutno vnetje. Poleg tega pijejo metilji kri in izločajo strupe. So slučajni, ko kri zaneso ličinke tudi v druge dele telesa, kakor pljuča, možgane in maternico. Ni torej čudno, če taka živina hujša in propada.

Ko ugotovi živinozdravnik metiljavost pri živini, ne smemo odlazati z zdravljenjem. Ni dolgo tega, ko se je našlo sredstvo tudi proti tem škodljivcem živinereje. Sedaj imamo že več vrst takih zdravil za uničenje metiljev. Vsa potrebna pojasnila vam bo dal vaš živinozdravnik, ki bo predpisal potreben lek.

Živali je treba začeti zdraviti kri v začetku zime, ko jih več ne pasemo in ker se metilji preko zime najbolj razvijajo.

S pravočasnim zdravljenjem se bo marsikatera nesreča preprečila.

Čok Stanko.

Delavske zadruge za Trst, Istro in Furlanijo

Člani Delavskih zadrug so na sestankih ponovno zahtevali sklicanje glavne skupščine. Mnogo drugih zahtev po sestankih in glavni skupščini leži že na mizah gospodov delegatov-upravnikov. Vsak razsoden človek bi pričakoval, da bodo gospodje delegati, videč enodušne zahteve članov, čim prej sklicali glavno skupščino. Toda namesto tega skušajo članom zamašiti usta s tem, da jim čitajo po cele ure sitnih poročila o doseganju delovanju Delavskih zadrug, čeprav ni nobeden do sedaj temu delovanju oporekal.

Znane je vsem, da so si Delavske zadruge, kot ogromno kapitalistično podjetje, kakršnega so iz njih napravili fašisti, s tehničnimi sredstvi in strokovnim osebjem nakopičile velike kapitale.

Vodstvo zavlačuje sklicanje glavne skupščine na več načinov: tako n. pr. da se brani sklicati članske sestanke, dalje se gospodje delegati predlagali, da se pritegnejo v pomoč delegatom kot posvetovalni organ predstavniki sindikatov. Kaj imajo tre-

nutno sindikati skupnega z Delavskimi zadrugami?

Res, da vsakokrat več kot pa demokratizirani in z njimi na čelu delegat doktor Timeus, ki niso nikdar niti sami sanjali o tem, da bodo kdaj imeli tam svojo besedo.

Sindikati bodo imeli besedo takrat, ko jih bodo člani sami k temu pozvali, toda danes, gospodje delegati, ima besedo članstvo Delavskih zadrug samo, ki zahteva svoje pravice, zahteva povrnitev uprave v njegove roke.

Delavskih zadrug niso ustanovili niti kaj zanj žrtvovali ne demokratizirani niti dr. Timeus, Bill so vedno proti njim sovražno razpoloženi, a danes, zahvaljujoč ZVU, upravljajo te preko svojega delegata. Tržaško delavstvo pa, ki je Delavske zadruge ustanovilo in doprineslo v težkih trenutkih za njih dvig ogromne žrtve, pa nima nobene besede.

Nujno je, da se odpravijo posledice fašističnega nasilja in vrnejo zadruge svojim praviim lastnikom in to takoj.

Stanko Čok.

JUŽNA AFRIKA — DEŽELA ČRNIH SUŽNJEV

Južnoafriška zveza, britanski dominion, je ena najbogatejših dežel na svetu. Leži na skrajnem jugu Afrike in meri 1.233.854 km². Prebivalstvo ima okrog 12 milijonov, od katerih je 20% belih (Angležev in Burov), 25% Indijcev, ostali so pa črni. Črncev je torej največ in so pravi domačini, toda pravice nimajo nobenih, vse ukazujejo beli gospodarji.

Ko je letos v avgustu avstralski delegat na pariški konferenci govoril o pravih manjšin, je navedel kot primer pravih manjšin z manjšinami Južno Afriko, kjer so si podali roko Buri in Angleži po Burski vojni. Manuilski je tedaj izjavil, da se mu ta primer ne zdi dober. Slišal je, da se indijski manjšini v Afriki ne zdi, da bi se dobro ravnovalo z njo. In če se ne moti, je še nekaj črncev v Južni Afriki, ki ne uživajo istih pravic kakor beli. Južnoafriški delegat se je tedaj nekoliko izmazal, češ da se problem indijske manjšine proučuje (o črnih seveda nič!). — Ko pa je pomejše na zasedanju Združenih narodov indijski delegat obožal Južnoafriško zvezo, da slabo ravna s svojim naseljenim kmečkim prebivalstvom, se skandal ni dal več potlačiti. Južnoafriški ministri predsednik Smuts, ki je tolikokrat povzdignil svoj glas v obrambo pravic zatiranih, je skušal to prikazati kot notranjo zadevo in jo umakniti kritičnemu pogledu svetovne javnosti. Toda zaman, večina delegatov je glasovala za to, da pride zadeva pred glavno skupščino Združenih narodov.

V deželi, ki se je borila proti fašistični tiraniji obstoja nič manj obsojanja vredna tiranija zlata.

Južna Afrika proizvaja največ zlata na svetu: tu pridobivajo tretjino celotne svetovne proizvodnje zlata rude, toliko kolikor Združeno države Amerike, Kanada in Rusija skupaj, 425 ton letno, v vrednosti 435 milijonov dolarjev, 40% zlatih zalog na svetu (vrednih 37 milijonov dolarjev) izhaja iz južnoafriških rudnikov. Ni čudnega ni, če je vse gospodarstvo Južnoafriške zveze vezano na zlato industrijo: ta daje 15% narodnega dohodka in polovica prebivalstva živi direktno ali indirektno od nje. Izvozna bilanca je trdna, saj vse poravnava izvoz zlata, ki znaša 70% celotnega izvoza (poleg diamantov, premoga, železa, žita, volne in sladkorja).

Razume se, da je bogastvo tega dominiona največjega pomena za ves Britanski imperij. Južna Afrika je bila že od nekdaj eden najboljših odjemalcev angleškega izvoza, s katerim nista mogla tekmovali nemška in ame-

rikanska konkurenca. Anglija je izvažala pred vojno za 165 milijonov blaga v Južno Afriko, ki ga je ta plačala dve tretjini z zlatom. Poleg tega je večina delnic v rokah angleških kapitalistov, ki dobijo skoro vse dividende, ki znašajo 35 milijonov. Zlato je torej najmočnejša vez, ki veže Južnoafriško unijo z Britanskim imperijem, ki ubo močnim protibritanskim strujam.

Glavno mesto te zlate države je Johannesburg (3 1/4 milijona prebivalcev). Podobno je ameriškim mestom z nebotičniki in modernimi vilami. Pozna pa tudi vse slabe strani moderne civilizacije: pomanjkanje stanovanj, črna borza, zločine, izsiljevanje itd. Pod si-

čajno površino dobesedno — votlo domi. Pod modernimi stanovanjskimi deli zlatega mesta se razprostira nepregledna mreža rogov, ki bi prevrtili zemljo okoli in okoli, če bi jih položili po dolgem drugemu za drugim, zmagala pa se kopičijo gore rumene žilne rude. Tu biva tudi 300.000 črnih Kaffrov v barakah, poleg tisočev drugih črnih bratov, izkorenjenih, ki živitarijo v umazanih in kužnih boleznih.

Kafre uporabljajo v zlatih rudnikih za težko ročno delo, kakor vrtanje razsevalnih luknj in prevoz rude na površino. To so povečini

divji kmetje brez vsake vzgoje, iz »rezervatov«, zemljišč, ki so jih beli pustili črncem; pri tem pa jim niso pozabili naložiti davek na glavo, ki ga zelo težko plačujejo zaradi primitivnega obdelovanja zemlje. Rezervati so prenaseljeni, polni boleznih in lakote, a kljub visoki umrljivosti se prebivalstvo vedno bolj množi. Zato je del kaffrskih kmetov prisiljen, da se izseli in si zasluži za osebni davek na drug način, večinoma z delom v rovin. Družine pustijo doma v rezervatih. Pogodba, s katero se zavežejo za 270 dni, se stalno obnavlja. Rudarji prebijejo polovico svojega življenja, med 18 in 40 letom, pod zemljo. Kupujejo zlato — pri beraških plačah. Tako živijo mnogo pod eksistenčnim minimumom belega delavca. Ker podjetniki ne priznavajo črnih sindikatov, je črncem le težko uveljavljati svoje zahteve po zvišanju plač.

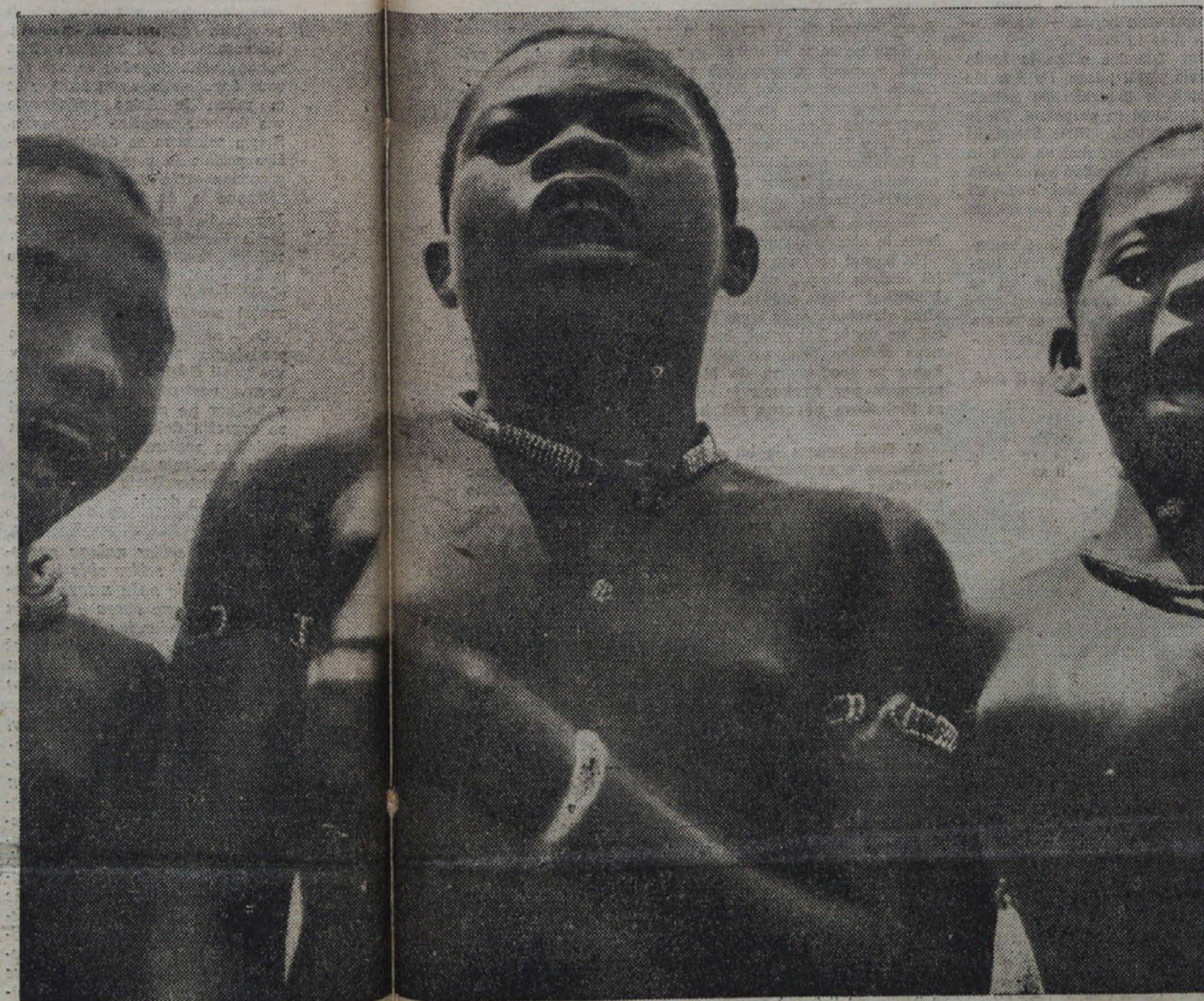
Nadzorniki nad črnimi Kaffri so šotlani beli delavci, ki so znatno bolje plačani kakor črnici. Čeprav tvorijo le desetino vsega osehja, dobivajo več kot polovico vseh izplačanih zaslužkov. Ti beli lenulci, ki prav za prav nič ne delajo, skrbno pazijo, da se ne bi kak črnc vrnili v višje vrste. Lahko bi potem črnici zahtevali za isto delo isto plačilo in tako omajali njihov privilegirani položaj. Se celo pomanjkanje delavskih moči med vojno ni prineslo nobenega zboljšanja v tem oziru.

Bela rasa hoče na vsak način ohraniti svoje privilegije na račun popolnoma brezpravnih črncev.

Tudi Indijcem se ne godi bolje kakor črncem. V Južnoafriški provinci Natal živi okrog 230.000 Indijcev, ki jim hočejo z zakonom preprečiti svobodno naseljevanje. Indijci se temu upirajo in so se celo priključili pri organizaciji Združenih narodov.

Pa tudi brezpravni črnici so se zganili. V avgustu je začelo stajkati 50.000 Kaffrov in zahtevalo kar 300% povišanje plač. Toda vlada je nastopila z največjo strogostjo: zaprli so komuniste, s katerimi domnevajo, da so povzročili stavko, njihove listine in knjige so zaplenili, in stavko so zatrli s krvavo silo.

Lastniki zlatih rudnikov ravnaajo res barbarško in nečloveško s svojimi črnimi sužnji, toda tudi oni niso sami svoji gospodarji, tudi oni so postali sužnji zlata. Bojijo se, da bi stari, že nekoliko izčrpani rudniki, ne dali več dovolj zlata, da bi se kopanje še izplačalo. Cene zlata se spreminjajo. Dolgo časa je diktila cena zlata britanska vlada po sveti Rotšildovi banki. Nato so prevzele te posle

NEKAJ ZANIMIVIH POGLEDOV v različne vede

Evropska slana jezera

Jezero, ki je še bolj solnato ko Mr. tvo morje v Palestini in Veliko slano v Severni Ameriki je po sedmem zrakskem knazu Thibaultu imenovano in leži pri mestu Vizakij. Zelo stari Rimljani so imeli tu svoje solane. Soli je v jezera za 20%, kar zadostuje, da se človek nikakor ne more potopiti, naj bi se tudi še tako trdil.

Kemija brez kemikov

Zanimivost divjaki so se povzpeli že pred stoletji do uspehov, ki vzbuja celo pri sedanjem rodu občudovanje. Od krili so že v davni dobi nastadila, ki so jim povzročala v življenju prijetne izpremenbe, kakor neobdobja za bofečine, omamo, pilanost, vznemirjenje itd. Stoletja in stoletja pred razvojem znanstvene kemije in zdravilstva so ti divjaki odkrili s preprostim pripomočkom opojne pijače, kavo, čaj, hašiš, tobak, opij in drugo. Nikotin je nikotina, sčavina tobaka, tiči edino le v tel rastlini. In stari Indijci so kadili že stoletja pred Kolumbom pipe in smotke. Kofein nahajamo v kavijem bobu, v listih čalevca in še v treh drugih rastlinah. In prav vseh pet rastlin je divjak odkril izmed sto tisoč rastlin, četudi je rasla ena v Vzhodni Aziji, druge pa v Afriki in Južni Ameriki. Kofeina pa niso dobili navadni kemiki v nobeni drugi rastlini, dasi so preiskali v svojih delavnici skoraj vse rastlinske vrste.

Koledar

Angleški pesnik John Dryden (1631-1700) je tišal vedno le v svojih knjigah. Nekdo mu reče žena: »Kada bi bila knjižka, ker potem bi me tako ne zanemarjal!« — »Nič bi me imel proti temu,« ji odgovori Dryden, »toda knjižka bi morala biti že koledar.« — »Koledar?« se začudi žena. »Zakaj pa koledar?« — »Ker bi dobil vsako leto novega,« so je odrezal pesnik in se zopet zastopil v svoje knjige.

37. Po preteku pol ure sta Kriš in Čok naletela na dva popotnika: bila sta Joy Castell in njen oče, Dimač. Se je z njo vljudno pošalil, toda njej ni bilo do tega. Zamolklo se je pogovarjala s svojim očetom, nato je ušla. Hodila je tako molče do čuro, ko se je Louis Castell opotekel in sesedel.

»Kito sem si pretegnil, je zastokal, »Joy, kar sama nadaljuj pot, ki jo itak dobro poznaš; pa še sama peštavi mejnike.«

Čim pa so zavili za ovinek, je Castell vstal in kot pes z nosom nizko pri tleh previdno sledil komaj vidnim sledem, ki so peljale na jug.

38. Medtem je Joy vodila Kriša in Čoka v jugozapadni smeri vedno bolj v breg; kaj kmalu se se začeli pojavljati za njimi v dolgi vrsti boljši pešci iz Dawsona, ki so sledili njihovi izhojenci gazi. Pretekli sta že dve uri, ko so končno zavili v dolinico ptoke; Čok je z olajšanjem vzdihnil. Slišala ga je Joy, ki se je hitro obrnila in kljubovalno zasmejala:

»Ha, ha, Bahji potok je vendar za čimle grebenom, to je le Norway potok. Zapeljala sem črke iz Dawsona, da rešim fanto iz Sea Liona, ki so imeli deset milj daljšo pot. Ti stari pionirji so odkrili tam zlato in uganka je, kdo je neki izblebel to tajno. Sedaj me lahko nabijeta, ako hočeta!«

Kriš pa ni bil nič hud na Joy. Prisrčno se je smejal, priznal poraz, a sklenil je, da jo takoj mahne preko grebena ter si tako osvoji vsaj kak delež zgornje struge zlatonosnega ptoke. Pridružila se mu je tudi Joy, ki ji je bilo vendarle žal, da ju je potegnili.

»Toda nekdo je moral rešiti stare borec«, se je opravičevala. Gazeč ponekod sneg do pasu, so končno ob zatonu dneva dosegli zaledeneli potok. Joy je od veselja poskočila in se udrla v led. Njene noge so bile v nevarnosti, da zmaznejo, zato je morala brodit v ledeni vodi, dokler ni Kriš zakuril velik ogenj, kajti čim je stopila na suho, so se ji mokašini spremenili v leden cklep, da ga je komaj mogel razsekati z nožem, na odeji ji je potem previdno drgnil premrle meč s snegom.

40. Medtem je poslal Čoka postavljati mejnike, ker opazili so, da so ljudje iz Dawsona kmalu spoznali prevaro in jim sledili preko grebena.

»Omejil sem polnih tisoč čevljev«, je naznanil, ko se je vrnil. »Najina deleža sta sedemindvajseti in osemindvajseti.« Komaj sem srečno osvojil sedemindvajsetega, ko ti pride eden onih zaspancev, ki smo jih pustili za seboj. Brez ovinka mi je dejal, da mi številka osem in dvajset ne gre več. Jaz pa sem mu pokazal zobe, da si je moral osvojiti kos pet sto čevljev višje! Zdaj je menda ostala tolpa razmejlja že ves potok in menda še drugo stran hriba. Ker je bil že mrak, sem postavil samo središčne mejnike, vogelna pa boš moral postaviti ti jutri.«

41. Naslednje jutro je Kriš res šel dovršiti obmejitve. Komaj pa je odmeril levi kot deleža številka osem in dvajset, je ves presenečen zagledal v bližini obeljeno smerko, nov središčni mejnik s številko 24. Na tej strani potoka se breg ni vzpenjal v hrib, zato je Kriš začel od te smerke šteti korake premočrtno in res kmalu naletel na nov potok, ki je tekel v nasprotno smer. Obšlo ga je neprijetno čustvo. Korakal je navzgor ob njegovi strugi in se znašel pred ostrim cvinkom. Šel je še 250 čevljev in zadel na obeljeno smerko s številko 26. Zalostno se je nasmehnil.

42. Počasi se je vračal v taborišče. Ko ga je Čok zagledal, je že od daleč kričal na vse grlo:

»Dimač, terni sva zadela. Zlata ko blata! Izpral sem to ponev peska in lo pogel, če ni za 200 dolarjev zlatih zrn.«
Toda kaj kmalu je obnemel, ko je zvedel, da je osvojil že zasedene deleže in še to za 50 čevljev previsoko. »Zal mi je, Dimač,« zasmejala Joy, »vse to gre na moj rovaš, vzemita, pustim, delež, ki ga je oče zame osvojil.«
Dimač je odkimal, Čok tudi. Nato je pogledal ponev in jo brenil, da se je zlato razletelo ter se silno zakrohotal.
»Ni naše! Tistega zaspanca je, ki sem snoči spodil, 500 čevljev višje! Dimač, ako me misliš zato ubiti, kar ubij me! Niti z mezinem ne zganem!«

Toda Ivan Sergejevič sam ni razumel, kaj se je zgodilo. Stekel je na ulico, obstal ob leseni ograji svoje hiše in videl, da se je plamen še silneje razplamtel v smeri postaje. Zapovrstjo je bilo slišati izbruhe eksplozij. Tedaj se je na ozadju škriatno-rdečega neba od požara pokazal koščen obris letala, krožečega nad postajo. Ncva eksplozija in nov stolp plamena. Ni bila nikakega dvoma — bil je to bombni napad na postajo. Vojna!

Ivan Sergejevič se je vrnil v hišo in mrzlično vključil svoj stari radijski prejemnik lastnega izdelka. Vse nemške radijske postaje so prenašale Hitlerjev govor, v katerem je psoval in grozil narodom z vojne.

Tisto noč je hitlerjevska Nemčija napadla Sovjetsko zvezo.

3. Vojno

Nikdar nam ne bo izginil iz spomina prvi dan vojne. Tiste nedelje, 22. junija 1941. leta je domovina poslušala govor Molotova, ki je objavil vest o zahrbtnem in nepričakovanem napadu Nemčije na Sovjetsko zvezo. Na tihih trgih velikih mest, na dvoriščih tovarn in v parkih sanatorijev, v Moskvi in na Kamčatki v Jakutski tundri, v Kareliji so stali milijoni in milijoni pred radijskimi zvočniki in poslušali vesti s pritajenim dihom.

Ko se je dežela prebudila in vstala po mirnem nočnem oddihu, je zvedela novico o začetku vojne.

Nikoli ne bomo pozabili kako se je obraz domovine spremenil v nekaj minutah, kako zamišljeni in resni so postali hkrati obrazi ljudi, kako je življenje steklo v dodela drug tir in drugače zadihalo in zavalovalo.

Kakor tisočero drugih mest, kakor vsa dežela, tudi mali Zarečensk ni izgubil glave, ni klonil. Že zgodaj zjutraj so mestni prebivalci pomagali železničarjem popravljati železniške tirnice, ki jih je razrušilo močno bombardiranje, poškodovana prometna poslopja in skladišča. V mestu in v rajonu se je v vzornem redu izvršila mobilizacija. Kolone tovornih avtomobilov so hitele k vojaškim skladiščem, ki so stala za jezerom. V kombinatu predelave lesa in izdelovanja vezanih plošč je že dva uri pozneje stopil v veljavo načrt vojne proizvodnje in delo so prevzeli vojni četi. Zvečer so zasedli vojaške objekte pravkar ustanovljene komande partizanskih vojnih odredov.

Nastalo je vojno vrvenje. Radio je nepretrgoma prinašal v Zarečensk poročila o prvih težkih dneh vojne, vladne ukaze, mednarodne novice, navodila protiletalske in kemične obrambe.

Zarečensk je nenadoma postal važen ne samo zaradi svoje industrije in kombinatov, temveč tudi, ker je bil važna točka rajona, kjer so se stekale vojne potrebe in zaloge za fronto. Po železnici so vozili skozi Zarečensk nepretrgoma vlaki, natovorjeni z vojnim blagom. Končno so bili v rajonu Zarečensku porazmeščene ljudske rezerve za fronto, ki so čakale, da jih pošljejo v operativno vojsko v prve črte naše obrambe.

Zaradi vsega tega je postal Zarečensk važna vojna in strateška točka.

Mestno prebivalstvo je bilo opozorjeno, da mora strogo molčati o vojaških zadevah, da se utegnejo spustiti v bližini mesta sovražni padalci v skupinah in da je zatorej potrebna največja budnost doma in na delu. Nekaj dni pozneje so v mestu in v rajonu ustanovili posebne bojne oddelke za iskanje vohunov, diversantov in ogleduhov sovražnika. Kmalu nato so v nekem vaškem sovjetu odkrili skupino sumljivih ljudi, ki so prišli od ne ve se kje v ta rajon in se preveč zanimali za vojaška skladišča. Pozneje so dognali, da so bile vse te osebe nemški padalci, ki jih je spustil sovražnik na to točko s posebnimi nameni.

Nekaj dni pozneje so kolhozniki vaškega sovjeta Gremjačenska odkrili po naključju v hosti nekaj površno zamaskiranih padal, toda padalcem, ki so jih uporabili, so se posrečilo, da so se nekje skrili. Organiziran je bil pogon za njimi toda brez uspeha. Iz tega so sklepali, da se je ta skupina padalcev prebila v sosedni rajon.

Prav tiste dni je bil podtaknjen ogenj v velikem skladišču oplatit za letala. Zaradi čustvenosti neke delavke, ki je opazila še nezgledni dim, so požar pravočasno preprečili. Pri tem so odkrili, da je neka roka zvlekla k zadnjemu krilu poslopja šope slame in nekaj smolnatih bakel.

Kakor se vedno dogaja, ob takih prilikah, so se vesti o teh dogodkih razširile z neverjetno naglico in se spetoma naplunile z vedno novimi in včasih docela fantastičnimi podrobnostmi. Zarečenci so vneto razpravljali o teh dogodkih.

In prav v tem razburljivem času se je zgodila nesreča z vnukinjo Ivana Sergejeviča. Nesreča se je začela pri poletnih šolskih izpitih. Tamusja je v teku šolskega leta zaostajala v ruskem jeziku. Stara učiteljica Anastazija Nikitična Egorova, ki je preživela vse svoje življenje v Zarečensku, je večkrat opomnila Šarapova, da njegova vnukinja slabo odgovarja v zadnjem času. Ivan Sergejevič se je pogovoril s Tamusjo, ki mu je obljubila, da se bo potrudila z učenjem v poletnih počitnicah in napravila izpit iz ruskega jezika ob začetku novega šolskega leta.

Tistega avgustovega dne, ki je bil določen za izpite, so poklicali Ivana Sergejeviča v neki vaški sovjet. Tamusja je padla pri izpitu. Anastazija Nikitična je poka-

rala deklico pred vsem razredom in rekla, da pride njena zadeva pred pionirski odred in da bo morala po vsej verjetnosti odložiti rdečo ovratno ruto.

Samoljubna Tamusja je zajokala. Ko so se vsi otroci razšli, je ona ostala šoli, se zaprla v razred in začela nekaj pisati. Očitno je bilo to pismo važno, ker ga je večkrat prepisala. Nato je šla v šolsko čuvajnico in prosila slugo, naj ji da rdečilo.

— Stric Senja, — je rekla, — daj mi, prosim te, nekaj rdečila. V razredu imamo samo vijoličasto črnilo, ki pa zelo maže, jaz pa moram napisati zelo važno pismo.

— Doma piši! — je zagodrnjal stric Senja. — Vsi učenci so se že davno razšli, samo ti še tu tičiš.

Vendar pa ji je dal rdečilo. Tamusja si ga je nalila v črnilnik, sedla v klop in začela pisati pismo. Pa ji ni šlo od rok: po dveh, treh minutah je prevrnila po nesreči črnilnik. Rdečilo se je razlilo po klopi in po pismu. To je Tamusjo tako razburilo, da je zakričala. Stric Senja, ki je pospravljaval v sosednem razredu, je pritekel na krik in videl z rdečilom polito klop. Skupaj s Tamusjo sta očistila klop, nato pa je razsrjeni staric velel deklici, naj »pri priči izgine iz poslopja.« Tamusja je pograbila popackano pismo in šla domov.

Naslednjega dne zjutraj pa je stopil v kabinet rajonskega prokurorja Ignata Parfentjeviča Volkva Ivan Sergejevič. Pogled na starca je bil strašen, njegove oči so blodile. Od ihtenja se je stresal in s težavo povedal prokurorju, da se je Tamusja ponoči obesila, ker ni mogla prenesti žalitve, ki jih je izrekla proti njej učiteljica Egorova v priči vseh učencev.

— Tu je njeno pismo, — je rekel Ivan Sergejevič ihté. — Tu je vse napisano... Golobica moja!..

Prokuror je vzel pismo v roke. Na velikem listu papirja, ki je bilo na kraju polito z rdečilom, je bilo napisano:

— Anastazija Nikitična! Hudo ste me ozmerjali in užalili pred vsem razredom!... Nikoli ne bom dovolila, da bi mi kdo snel rdečo ovratno ruto. Če bi se to zgodilo, ne bi hotela več živeti!

4. Preiskovalni sodnik Plotnikov

Ljudski preiskovalni sodnik Plotnikov, ki mu je rajonski prokuror poveril preiskavo o zadevi samomora Tamare Šarapove, je bil še mlad človek, ki je šel pred letom dovršil pravno fakulteto. Nato je bil imenovan za preiskovalnega sodnika v zarečenskem rajonu.

Plotnikov je spadal med tiste romantično navdihnjene začetne preiskovalne sodnike, ki vidijo v svojem poklicu vir neizčrpni možnosti razvozlanja zagonetnih zločinov in zamotanih konfliktov človeških dram. Že tedaj, ko je študiral na visoki šoli, je Plotnikov sanjal o tem, kako bo kot preiskovalni sodnik odkrival množico »pomembnih« zadev in prodrl v tajne človeške duše ter zaslovel kot strah zločinskega sveta.

Komaj je Plotnikov prejel diplomu, že je bil nastavljen v Zarečensku. Iz šumnih moskovskih ulic in veselih dijaških večerov je prišel v malo, tiho mesto ob sanjavi jezeru z ledenimi hišicami in s trdnjo zakoreninjenim življenjem podeželja.

Delu v rajonski prokuraturi je načeloval vedno mirni, prijetni, dobrodušni prokuror Ignat Parfentjevič Volkov, velik ljubitelj ribolova. Zadeve, ki jih je moral prokuratura obravnavati, so bile malenkostne: potratne ravnanje z živili, prodajanje goriva iz traktorških postaj pod ceno, kraja pšenice iz državnih zalog žita. To je bilo vse!

— Kje so »velike« zadeve? Kje so zametani umori,

drzni ropi, velike tatvine? — je potrto izpraševal Plotnikov prokurorja prve mesece svojega službovanja.

— Da bi se ti pika prirasla na jezik, bratec, — je odgovoril v smehu Ignat Parfentjevič. — Že drugo leto ni bilo v rajonu nobenega umora! Imenitno! Ne kliči vraga! Zločinstvo je pri nas silno upadlo. V našem rajonu vlada red.

— Kakšen red je to, — je vzkliknil Plotnikov v iskrenem ogorčenju, — ko ni niti ene zadeve, ki bi bila kaj vredna? Kako bi človek bil vesel? To je sam drobiž.

Ignat Parfentjevič pa se je le dobrodušno smehljaj, samo enkrat se je raziezil in ozmerjal Plotnikova.

Sicer pa se je Plotnikov nekaj mesecev po svojem prihodu v mesto spoprijateljil s hčerko učiteljice Egorove, mlado živinozdravnic, ki je istočasno s Plotnikovim dovršila veterinarsko visoko šolo in bila imenovana za živinozdravnico v rodnem mestu. To dekletje je Plotnikov poznal že v Mskvi. Resnici na ljubo je treba povedati, da je Plotnikov postal boljše volje, odkar je v Šurini družbi napravil nekaj izletov s čolnom po jezeru. Tudi se ni več pritoževal zaradi pomanjkanja »velikih« zadev.

Rajonski prokuror, ki je pazljivec zasledoval razpoloženje in obnašanje svojega preiskovalnega sodnika, je seveda poznal tudi vse osebne zadeve Plotnikova. Ker pa je bil obziren človek, ni nikoli o tem kaj cmenil. In ko je Plotnikov včasih predčasno zapustil urad, sklicujoč se na »hud glavobol«, se je Ignat Parfentjevič le skrivaj nasmehnil, ne da bi kaj rekel. Imel je rad mladega preiskovalnega sodnika. Sam pri sebi je sodil, da je Šura »dekletje«, kakor se spodbije in da bi bila ona in Plotnikov kar primeren par. Prokuror je bil mnenja, da je samski stan za Plotnikova nevarna reč, ker bi utegnil zaiti na stran-pota.

V Zarečenskem je bil samo en preiskovalni sodnik. Preiskavo o samomoru Tamusje je mogel prevzeti samo Plotnikov in nihče drug. Prokuror je dobro vedel, kako kočljiva je preiskava te zadeve, vendar pa ni mogel drugače, kakor da jo je poveril Plotniku.

— To zadevo boš moral ti prevzeti, — je kratko rekel in se delal, kakor da ne vidi prosečega Plotnikovega pogleda. — Nimam nikogar drugega.

— To ni mogoče, Ignat Parfentjevič, — je izpregovoril Plotnikov potrto. — Ne morem tega sprejeti zaradi raznih okolištin. Šarapov doži vendar učiteljico Egorovo, da je zakrivila samomor njegove vnukinje!

— No, in kaj zato? — je rekel prokuror, delajoč se nevednega. — Gre za uradno zadevo, pa naj bo ta ali druga.

— Učiteljica Egorova je Šurina mati, — je komaj spravil iz sebe Plotnikov.

— Hčerka ne odgovarja za mater, — je zvito omenil Ignat Parfentjevič.

— Kako naj prevzamem zadevo o materi svoje neveste! — je skoraj zavpil Plotnikov. — Vendar ni nobena tajna za vas, da je Šura...

Volkov se je zamislil in stopil k oknu. Nato je pogledal Plotnikova in tiho rekel:

— Dragi prijatelj, vse mi je znano. Toda ni izhoda. Razen tebe ni nikogar, ki bi mogel prevzeti to stvar. Če je starka kriva, jo boš izročil sodišču. Če je nedolžna, boš zadevo ustavil. To je vse. V tvojo nepristranost ne dvomim.

— To ni v skladu s etičnim čustvovanjem. Kakšne naj še pogledam v obraz Šuri?!

— Tako ravnaj kakor da bi tega ne bilo, — je odgovoril prokuror. Uradna zadeva je eno, ljubezen drugo. Dekle je razumno in obzirno. Sama bo uvidela, da je služba pred vsem drugim. Da ne izgublja več besed, loti se dela, prijatelj.

In Plotnikov se je lotil zadeve. Kakor je treba, si je najprej ogledal mrliča in mesto, kjer se je izvršil samomor. Na suhem, posinelem obrazu mrtve deklice so gledale v grozi usadle široko odprte oči. Zunanji pregled ni pokazal nikakih znakov nasilne smrti. Pismo samomorilke je bilo napisano svojeručno. To je pozneje potrdila tudi kaligrafična preizkušnja.

Zdaj je ostalo samo še sodno medicinsko raztelesenje trupla. Plotnikov se je zamislil. Težava je bila v tem, da v Zarečensku ni bilo sodno medicinskega strukovnjaka. Raztelesenje so zato poverili mestnemu kirurgu, doktorju Osipovu.

Zdravnik je v Plotnikovi navzočnosti raztelesil truplo in napisal tale zaključek: »Smrt pokojne Tamare Šarapove, starost 9 let, je nastopila zaradi zadušitve, ki jo je povzročila zanka, zategnjena okoli vratu. Ker ni nikakih ran, prask in drugih znakov borbe in nasilja in upoštevač pismo, ki ga je zapustila pokojnica, gre v tem primeru za samomor.«

Ko so bile končane te formalnosti, je preiskovalni sodnik pristopil k zasliševanju. Ivan Sergejevič je podrobno pripovedoval Plotniku o okoliščinah, v katerih je zjutraj odkril nesrečo. Po njegovih besedah je še na predvečer, ko se je v pozni uri vrnil z dela, našel Tamusjo v njeni sobi. Za mizo je nekaj pisala in, ko je on vstopil v sobo, je naglo obrnila napisani list. Vprašal je deklico, zakaj ne spi. Tamusja je odgovorila, da mora pisati naloge. Ivan Sergejevič je rekel, da je že kasno, in je ukazal Tamusji, naj gre spat, sam pa je šel v svojo sobo. Se slekel in legel v svojo posteljo. Zjutraj, ko se je zbudil, je šel k Tamusji in jo našel višavo v zanki. Dekličino truplo je bilo že mrzlo in je imelc že znake otrpnjenosti. Na mizi je ležalo njeno predsmrtno pisanje.

— Ali je bil to list, ki ste ga videli pri njej zvečer? — je vprašal Plotnikov.

— Da, — je odgovoril Ivan Sergejevič, — ni nobenega dvoma, da je bil to prav tisti list. Dobro sem si zapomnil njegov format.

— To se pravi, da ste vi uverjeni, da je Tamusja pisala to pismo doma, ko ste jo zadnjič videli?

— Tako je, — je odgovoril Šarapov. — O tem ni mogoče dvomiti. Zato je tudi obrnila pismo.

Ob 28-letnici smrti Ivana Cankarja

Letos dne 11. decembra je minilo osem in dvajset let, odkar je legel v grob največji slovenski pisatelj — Ivan Cankar. Tolikšno obdobje — več kakor četrst stoletja — je veliko že v življenju posameznega človeka; še mnogo več pa pomeni v življenju naroda in njegove kulture. Zato je popolnoma naravno, ako današnji rod globlje in pravičneje doumeva delo in pomen Ivana Cankarja, kakor je bilo dano njegovim sodobnikom. Vzrok za to ni samo v časovni oddaljenosti, marveč predvsem v dejstvu, da tisto, za kar se je Ivan Cankar vse življenje tako rekoč sam samcat boril, prehaja v spoznanje in voljo čedalje širšega kroga današnjega pokolenja.

Nastop Ivana Cankarja v našem literarnem življenju ni bil samo oznanilo in potrjeno nove dobe, ampak hkrati tudi obračun s preteklostjo. In v čem je poglativni smisel te spremembe? Velikansko slovstveno delo, ki ga je Ivan Cankar opravil za naš narod in za katerega je žrtvoval toliko naporov srca in uma, pomeni v naši literaturi preporod umetnosti, obenem in v zvezi z njo pa tudi preporod naše človečnosti. Podoba Ivana Cankarja kot pesnika in človeka je za čuda enotna, tako da nikakor ne moremo ločiti prvega od drugega.

Ivan Cankar predstavlja po Prešernu najčistejši vrelc ustvarjanja pri nas, v njegovih spisih se je razodela lepota slovenskega jezika v nezastisljani sijaju, razkošju in blagoljasi. Če kdo, je Ivan Cankar dokazal, da je leposlovje umetnost besede in njenih čudovitih preobrazb v podobi, zvoku in ritmu. Njegovo delo ni pomenilo zmage samo nad praznim besedičenjem, nepomembnim pisarjenjem in okornim delom literarnih samoukov, ampak je poneslo slavo slovstva preko narodnih meja v svet, kjer je bilo deležno največjega priznanja. Mnogi so obstali pred tem pojavom zmedeni in, da si niso marali odreči pisatelju priznanja njegove umetnosti, so vendar tudi o njegovem delu na splošno mislili tako, kakor so bili zmeraj navajeni presojati leposlovje. Po njihovem mnenju vse to delo ni sicer nekaj nepotrebnega, saj je celo nekaj lepega in vzvišenega, vendarle pa je nazadnje samo za navrček in za okras življenja.

In vendarle si ni mogoče misliti večje zablode ali vsaj nesporazumljenja. Ivanu Cankarju ni bilo nikoli mar umetniženja zaradi umetniženja in nič mu ni bilo bolj tuje kakor ničemuerno zamikanje v varljivi blesk pojavnosti lepote same po sebi. To je tudi vzrok, da je bilo zanj ta-

ko živo in pereče vprašanje umetniškega ustvarjalca in družbe, posebno še, ker mu ni šlo samo za razmerje estetičnega oblikovalca do drugih področij življenjskega delovanja, ampak tudi za etični boj, ki naj razčisti podobe človečnosti tako v življenju kakor v umetnosti. Ivan Cankar namreč ni pojmoval umetnosti kot larpurlartist, marveč mu je umetniško ustvarjanje pomenilo hkrati tudi boj za človeka in njegove podobe. Le tako moremo razumeti, zakaj je ta strastni privrženec pesniške lepote dobesedno del svojih moči žrtvoval ne samo estetičnemu oblikovanju kot takemu, t. j. da bi pisal, kakor in kolikor mu je pač dano, ampak

je v mnogih spisih zmerom znova načeljal vprašanje umetnosti ter prikazoval usodo te „nebeške hčerke“ v malomeščanskem okolju. Pri tem pa ni samo odgrinjal podobo estetske konservativnosti, ki ne zna razlikovati med Krpanovo kobilo in Jacinto, to se pravi med umetniškim in malomeščanskim okusom; šlo mu je marveč za obračun s hinavščino, lažjo in licemerstvom, ki se včasih skrivajo pod videzom moralnosti in čednosti in pod to krinko nasprotujejo tudi umetnosti, ki je zaradi svoje odkritosrčnosti najhujši in najnevarnejši nasprotnik vsake zlaganosti in narejenosti. Tako se nam sama po sebi odkrije globlja smiselnost njegove umetnosti, s katero je hotel preoblikovati življenje, pretresti in preroditi človeka in po njem narod.

Kar so sodobniki, vzgojeni v tradiciji naturalizma in razumarstva, največkrat očitali Ivanu Cankarju, je bil njegov subjektivizem. Res je bil v prvi vrsti pesnik sanj in hrepenenja, vendarle pa se pisatelj le navidezno bavi tolikokrat edinole sam s seboj. Ko namreč grebe in išče vase, se dejanski bliža človeku; in ko išče rešitve zase, daje odgovor nam vsem. Pisateljeva umetniška analiza človeka je daleč od videza enkratnega pojava ter prav zato dviga njegovo najosebnnejše doživetje v simbolično, občečloveško veljavnost. Pisatelju vodi pero slej ko prej želja, zagledati podobo sebe-človeka in v nji podobo človeka-brata. „Te bi, romar, je ukazano od nebes, da gledaš, kar drugim ni dano gledati, da poveš, kar drugim ni dano povedati. Ni maš pravice, da bi zaklepal duri, tudi tistih ne, ki jih sam le s trepetajočo roko odpreš. Če te vabi luč iz brezdanje globočine, se moraš spustiti vanjo brez obotavljanja in brez bojazni, da prineseš ljudem to luč.“ S temi besedami je pisatelj sam najbolje označil globlji smisel svojega tolikokrat nerazumljenega „subjektivizma“ — ki ga je v uvodu k Podobam iz sanj imenoval s pomembnim izrazom „romanje po tihih katakombah srca“ — in nam s tem razodel v bistvu prav tisto, kar je povedal že Prešeren v besedah, češ da so njegove poezije „iz srca kali pognale“.

Zato nikakor ne moremo pritrčiti tistim, ki imenujejo Ivana Cankarja „samo umetnika“. Ta naziv je sicer upravičen zanj, dokler gledamo na njegovo delo te z vidika socialnih poklicev. Ivan Cankar je bil samo pisatelj. Če pa gre za razumevanje in označitev njegove umetnosti kot duhovnega izraza življenja, ta naziv ni več raven. Pisateljevo izpovedi, a zlasti vse njegovo umetniško delo so nam neizpodbiten dokaz za to, da mu umetniško ustvarjanje ni bilo samo sebi namen. Ivan Cankar ni bil larpurlartist, kakor se je večkrat slišalo o njem. „Ne v areni literature, v areni življenja sem stal. Njemu, vesoljnemu, vseobsežnemu sem napovedal boj...“ Tako je odločno ugovarjal vsem tistim, ki so po veličevali njegov „artistični“ slog, ter jih ostro zavrnil: „Razdeli so besede, zamolčali so misel...“ Misel, vsebina, ideja pa je bila tisto, zaradi česar ga sodobniki nagonsko niso ljubili. Kakor noben človek, tako tudi ustvarjalec kulture ne stoji izven časa. Tudi Ivan Cankar ni bil le poedinec, marveč podoba in simbol rodu in dobe. Bil je nujna reakcija na dobo, iz katere je zrasel, a ni v njej spriljo osebnih duhovnih in socialnih prizadevanj našel več opore. Borba s samim seboj za individualno resnico je zato nujno zahtevala borbo s časom — zaradi slutnje in vere v novo dobo. Etniku, ki je v sebi trpel za podobo novega

človeka, je bilo treba tudi na zunaj obnoviti dejanja. On, ki je bil romar po tihih katakombah srca, je bil tudi borec na torišču celotnega narodovega življenja. V tem življenjskem univerzalizmu je bil podoben edinole Franu Levstiku. Tu je ključ za razumevanje njegovega upora zoper svojo dobo in njeno družbo, da zoper dejansko slovenstvo tistih dni. Tudi to dejstvo govori za našo trditev, da v njem ne smemo gledati „samo“ umetnika. Takrat „je bil med nami splošen gnus, ki ni bil samo literaren“, je izpovedal Ivan Cankar sam o dobi, ko je bil stopil v slovensko kulturno življenje.

Umetnost je takrat propadala zaradi preiravanja v vnanji obliki in ker se je bila vdinjala tej ali oni koristi, človekova etična in kulturna vrednost pa se je cenila neredko samo po strujarstvu, katerega varuhi so radi zatirali človekovo osebno in duhovno svobodo. Življenje se je usmerjalo po splošnem vzorcu in enostranski koristi. S te strani je bil to temen čas, ki se nam še danes, iz zgodovinske oddaljenosti, vidi notranje ka, len, grd. Tem bolj je moral občutiti njegovo morečo težo šele človek tedanjih dni; želja po svobodi in zvestoba notranji resnici sta morali zato v njem nujno izzvati ugovor zoper očitno neskladje med resnico in resničnostjo. Biti ali ne biti — je bilo sedaj vprašanje v tej hamletski drami „moderne človeka“, ki je preveč človek, da bi živel živalsko življenje, in ki mu je zategadelj sojeno trpljenje“. Te besede Ivana Cankarja najboljše označujejo njegovo etično poslanstvo, zakaj bil je zares izbran, da odkriva naveden nered v zasebnem in javnem življenju slovenskega narodnega občestva ter da ga sodi in ureja v duhu človečnosti.

Biti človek — to je zadnja in najgloblja beseda njegovega duhovnega izročila in osrečnji smisel vsega njegovega umetniškega prikazovanja. To vero je Ivan Cankar izpovedoval vsepovsod — pa najsi je opisoval mater ali zapuščene otroke ali delavce in druge predstavnike vseh tistih bednih ljudi iz nižin, katere je kot zagovornik ljudske duše in glasnik človečanske pravičnosti najraje izbiral za svoje junake in modele. Pisatelju narakuje besede predvsem usmiljenje do človeka, za čigar trpljenje, najsi bo pravična kazen ali nezaslužena krivica, ima odprte oči in srce. O tem pričajo njegove besede o pravem človeku, ki je „visok v svojih mislih, plemenit, brez zlega in hinavščine v svojih čustvih, čist, nesebičen, brezmejno vdan v svoji veseljni, vsako božjo stvar tesno objemajoči ljubezni“. Zaradi te vere v dobrega človeka, ki ne pozna nasilja in krivice, je nastopil proti vsemu, kar ovira človečnost v njeni svobodni rasti in veselem stvariteljskem razmahu.

Ivan Cankar

Utrinki iz mladosti

radosti in ljubezni in mladosti. Takrat ji je bilo petnajst let, mislim. Zmenila sva se bila, da se imava rada; in vse je bilo prav. Ljubezen je bila en kratek pozdrav, en tople pogled, en tih smehljaj.

Vročica mi je prihitela nasproti, ko sem prišel pod večer, da bi jo čakal za vrto.

„Pridi k meni nocoj! Čisto sama bova! Oče in mati pojmeta v krčmo tarokirati. In ostala bosta do polnoči, sta rekla. Prav čisto sama bova, sama vse od večera do polnoči!“

Ko so sijale zvezde, sem se napotil na to veselo vasovanje. Neznana vročina, sladka in težka, mi je ležala na licih, na duši.

V veži me je čakala, in me je prijetla za roko. Pozdravila se nisva z besedo, tudi pogledala se nisva, ne vem zakaj. V drugi izbi je gorela velika in temna svetilka na mizi.

Zasmejala se je; takrat me je pogledala s čistimi očmi.

„Glej, kaj sem pripravila za ta najin večer!“

Steklenica črnega vina, poleg nje dvojke kelihov, na krožniku gnjat, v košarici kruh.

„Pijva in jejva, sedaj, ko sva...“

Zardela je in tudi jaz, mislim, da sem zardel. Spogledala sva se in zasmejala sva se oba.

„Sedaj, ko sva mož ne žena!“

Sedla sva tako, da je bila miza med nama. In sva jedla in pila.

Jaz sem pravil resnobno, kakor sem mislil:

„Še dve leti imam do mature, samo še dve leti. Štiri leta na tehniki, samo štiri leta. Štiri leta, ena ura. En trenutek, ker se bova zmerom tako rada imela kakor sedaj. In nato...“

Beseda se mi je ustavila; presladka in prevročica je bila v srcu.

Poznal sem vse tiste zvonke in visoke besede, ki jih je bila ustvarila ljubezen. Ali na jezik mi ni hotela nobena, še sama besedo „ljubezen“ ne. Rajši bi bil umrl, preden bi izpregovoril strašno in tujo besedo „ljubim te“. Nekaj drugega je bilo v meni, tem visokim in zvonkim besedam nič podobnega. Bila je čista mladost, brez pretvarjanja in hinavščine in košatih oblačil.

„Čakala bom nate. Saj bo zaves en sam trenutek. In mi boš pisal.“

„Vsaki dan!“

„Tudi jaz ti bom pisala!“

Pomislila je, nato me je pogledala zvesto in rošno.

„Tako mi piši, kakor...“

Tudi nji se je beseda ustavila.

Mislila je: „Kakor govorim o ljubezni tisti daljni ljudje, ki zlagajo pesmi in poznajo take besede, da lijejo človeku v srce kakor sladki ogenj!“

„Tako ti bom pisal!“

Obema nama je srce utrpnilo, obmolnilo. Počasi in težko se je roka do roke spustila preko mize. Njena je bila gola do komolca, od zapestja zmirom bolj bela, tiha in samosvoja; v jamici pod komolcem se je svelila tenka sinja žila; prsti so bili plahi in nerodni, ko sem se jih dotaknil, sem občutil, da je tudi moja roka mrzla in potna.

Spogledala sva se; ta pogled je bil zastrt in žalosten; od suhih ustnic ni bilo besede. Vstala sva oba trudna, od neznanega čuda omamljena, sključena kakor pod bremenom. Roka se je roke oklepala, prsti so se ključili v prste, ustnice so se ustnicam bližale, suhe in opaljene.

Stala sva si nasproti, sklonjena preko mize, lice tik do lica; smehljaj ni bil več smehljaj, oči so gledale, videle niso.

Stala sva, lice do lica, roka v roki; oči so se nama širile od groze, ustna so bledela.

Iz veže so udarili koraki, glasovi.

„Oče in mati!“

„Kam?“

„Jezus!“

„Ugasni! ugasni! Pospravi pod mizo, ugasni!“

Zgrabil sem za svetilko ter jo upihnil tako nerodno, da mi je plamen opalil veke. Skočil sem na okno, z okna na vrh. Ležal sem v koprivah in poslušal.

„Slabo mi je!“ je rekel njen glas; spoznal sem ga, pa mi je bil čisto neznan. Nič me ni bilo sprami, da sem zajokal na glas, ko sem šel, ne vem kam.

Kje si Pavla, ki sem te poljubil tolikokrat na srce, na ustnice nikoli? Zvezda, ti samotna, tiha, kam si se utrnila?

Mladost v svoji daljini, tihi lepoti je podobna temnosinjemu nočnemu nebu, razpetemu iz večnosti v večnost, posutemu s svetlimi zvezdami tako nagosto, da jih oči ne razločijo, komaj slutijo, te oči, trudne od dneva in od sanj. Časih se utrne zvezda, loti se od družice, plane v sijajnem loku do obzorja, zablesči se žarko ter ugasne.

V svojem mrtvem smehljaju, v svojem bledem miru je mladost podobna pokopališču. Beli spomeniki stoje pod cipresami, molče, od mesečine obžarjeni. Časih se zasveti drobna lučka na grobu, tu, tam, kresnica v temnem grmu; zasveti se, trenotno sladka misel, vztrepeče v rahlem nočnem vetru ter ugasne.

Ena drobna zvezda, ki se je utrnila z neba, ena skromna lučka, ki se je zasvetila na grobu, en begoten spomin, en sam ljub smehljaj iz preteklosti mi je v srcu drag, je dar božji, dobrotna kaplja zdravja in tolažbe. Kaj je mojemu bližnjemu? Kolikor meni. Reci prijatelju, reci tuju besedo, pa če eno samo „dobro jutro“, beseda se je utrnila iz srca in je kanila v srce, tam je užgala drugo, zasijala z njo v enem plamenu in neznanki sta si bili sestrji. Zatišje zdaleč melodijo, v duši se ti zgane, kakor slast in bolest — kdaj si slišal, kje to melodijo? Iz davnine je smehljaje pogledalo sinje oko — žigavo je? Poslušaj zgodbo, ki ni tvoja; ni še izvenela zadnja beseda, že ti šepče srce tvojo zgodbo.

To je bilo tisto življenje, ki je prepevalo s škrianci in s soncem visoko pod nebom, se ni še dotikalo tal.

Pavla je imela kostanjeve lase, v bujne kile spletene; imela je velike, vesele oči; kamor se je ozrla, je koj vse zapelo od

Film

Kriza ameriškega filma

Resnejši ljudje v Ameriki in še posebej v Hollywoodu so zaskrbljeni za bodočnost ameriškega filma, ki si je lastil včasih naslov najboljšega na svetu. Ne samo v Ameriki, ampak tudi že v Evropi opazajo večjo duhovno revščino ameriškega filma, kajti zunanji blišč, v katerem Amerika še vedno prednjači, lahko zavaja samo zelo površnega gledalca.

Ameriška filmska produkcija ima konkurenta v angleških filmih, ki so kvaliteto mnogo boljši in predvsem manj stereotipni. Vse bolj pa prodira tudi na zapad vpliv sovjetskega filma, katerega umetniška raven najde tekmeča le v redkih izdelkih francoske ali angleške filmske proizvodnje.

Ameriško zaskrbljenost izraža najbolje znani filmski proizvajalec Samuel Goldwyn v razgovoru z dopisnikom francoskega lista „Ce Soir“.

„Odkar sem prišel iz Hollywooda v New York, pravi Goldwyn, čujem čisto vprašanja, kaj neki se dogaja v našem filmskem mestu, in zakaj naši filmi tako občutno padajo. Odgovor: Hollywood nima idej. Mi smo še vedno sredi že davno zastarelih zamisli in zato je vsak naš film z redkimi izjemami tak kot stotine drugih. Povsod iste ljubezenske spletke, isti dramatski zapletitaji, iste gangsterske zgodbe, iste psihološke drame.“

Iz Hollywooda prihaja preveč filmov in manjka dobrih avtorjev z novimi idejami, ki bi mogli ustvariti 400 ali 500 originalnih scenarijev letno.

Hollywood ne pozna govorice preprostih ljudi, kajti mnogo predalec smo od njih. Postali smo prebogati kar vzbujajo duševno lenobnost, ki nam o nemogoča iskanje novih idej in poštenih čustev. Nismo šli s časom.“

Ameriški film torej propada, ker nima nobene zveze z ljudstvom, ker se je zaprl v omejeni milijonarski hollywoodski krog, kjer pozna samo še ponavljanje. V splošnem lahko rečemo, da kriza, ki je zajela Hollywood in ameriški film, ni nekaj osamljenega, marveč del splošne duševne krize, v katero je pogreznjena današnja Amerika.

(Nadaljevanje s 4. strani.)

Ivan Cankar v ruščini

Stari Jernej je močnega značaja. Štiri-deset let je služil za hlapca. Vse gospodarjevo bogastvo je izviralo iz njegovega dela; gospodarjeve žitnice so bile polne žita, ki ga je on žel in naenkrat, na stara leta so Jerneja zapodili. Molčeči stari se je odpravil iskat pravico. Ni se potegoval ne za plačo, niti se ni hotel maščevati za razžaljenje. Odločil se je, da poišče resnico, pa naj bi bila še tako globoko zakopana. Povsod pa je naletel samo na smešnost. Bil je na robu obupa, ko je prišel do cesarske palače. Tam so ga prijeli in siloma odpeljali nazaj tja, kjer je iztrošil svoje dolgo in težko življenje. Župnik je ukazal »krivoverskemu Jerneju, naj se pobere izpred njega. V starčevem srcu se je nekaj utrgalo. Ne boli in ne upanja ni bilo več v njem. Odšel je s trdim korakom in v mraku je zažgal dom svojega nekdanjega gospodarja, ki mu je povzročil krivico. In ko so ognjeni zublji švigali v zrak, kot peruti velikanskega ptica, se je prikazala med množico veličastna Jernejeva postava. Planil je v ogenj in tam končal svoje življenje.

Cankar je izbral staro legendo, da je preko nje v simboličnih slikah pripovedoval težko narodovo zgodovino. Cankar je gledal na Slovenijo skozi oči mladega Kurenta, starostovskega boga radosti, ki v zgodbi o Kurentu posebej neizčrpno moč

Izobraževanje

(Nadaljevanje in konec.)

V industriji in gospodarstvu so priljubljeni tečaji znamenitih stahanovcev in udarnikov. Oni prenašajo svoje izkušnje na najširše delavske množice ter omogočajo znatno prekoračenje načrta z dosežanjem neslučenih delovnih uspehov.

Nemogoče je naštetiti vse vrste tečajev za izpopolnitev specializacije. Postali so princip v delu vseh sovjetskih ljudi in zajeli vse delavce, od onih z univerzitetno izobrazbo do najnižjega tehničnega osebja ter prodrli v vse stroke in poklice. Po-

širokih slojev v Sovjetski Zvezi

stali so potreba vse Sovjetske zveze v stremljenju, da se ustvari najnaprednejša in najbolj izobražena družba na svetu.

Tukaj je treba omeniti tudi tečaje za pobijanje nepismenosti. Ker se je nepismenost v Sovjetski zvezi znižala na neznačen procent spadajo ti tečaji prav za prav v preteklost. Na njihovo mesto so prišle posebne šole za nezadostno pismene odrasle in za tisto mladino, ki ji je vojna preprečila izpolnitev šolske obveznosti. Te šole niso organizirane po vzoru osnovne ali sedemletne šole, temveč po krajevnih prilikah, številu prosvetnih delavcev in

obiskovalcev. Pouk je za vsako šolsko leto preračunan na 48 delovnih tednov in traja 11 mesecev: od 1. IX. do 1. VIII. Za delovni teden je določenih 9 ur učenja in 9 ur raznovrstnega posvetovanja v obdelani snovi, kar znese dnevno 3 ure. Take šole so 1. 1945 samo v RSFSR imele 210.008 obiskovalcev.

V krajih, kjer se z redno šolo ni dosegla zadostna pismenost, so se organizirale večerne dopolnilne šole za nezadostno pismene. Tudi teh šol je dvoje vrst: s širimi in s sedmimi razredi. Šolsko leto ima 25 delovnih tednov in vsak teden ima pet delovnih dni s 4 urami dnevno. Gnotni stroški gredo v breme ministrstva za prosveto, tako da je tudi šolanje, kakor v vseh ostalih šolah, popolnoma brezplačno. Tudi izobraževanje s predavanji se zelo na široko izvaja v ZSSR. Tujega opazovalca preseneča, kako popularna so predavanja pri najširših ljudskih slojih. Nekega nedeljskega popoldneva smo se sprehajali po Parku kulture in odmoru, imenovanem po Gorkem v Moskvi. V tem času je bil park poln ljudi, ki so se na ta dan počitka sprehajali in uživali svež zrak. Družbene in kulturne zabave so pritegnile mnogo ljudi. Na nekem mestu, v ograjenem prostoru jih je bilo posebno mnogo. Prostor s sedeži je bil popolnoma zaseden, okoli sedežev in povsod okoli ograje pa se je nabrala velika množica. Poslušali so predavanja. Predavatelj je govoril o člnovi Ukrajine in trpljenju Ukrajincev pod okupacijo. Snov predavanja ysekakor ni bila namenjena zabavi toda sprehajalci v dvoredih so se, do koder je segal glas, ustavljali in poslušali predavanje do konca.

Kot neko pravilo za delo se je udomačil običaj, da organizira vsaka kulturno-prosvetna ustanova popularna predavanja. Knjižnice, muzeji, znanstveni inštituti itd. imajo zelo pogosto tudi posebne dvorane za predavanja. Tako boste našli v Leningraski razstavi obrambe mesta v neki dvorani na predavanja v zvezi z razstavljenimi predmeti, medtem ko se v drugi dvorani prikazuje film o življenju in borbi Leningrajev pod blokado. Za časa vojne je organiziranje predavanj zavzelo še večji razmah, ker so se na ta način državljanji seznanjali z raznimi vojnimi vprašanji. Porasti tega zanimanja opazimo na številu predavateljskih uradov, ki so službeni organi za organizacijo glavnih predavanj. L. 1943 je bilo v RSFSR 42 uradov, a l. 1944 že 65. V še večjem razmerju je naraslo število predavanj od 1000 v l. 1943 na 20.000 v l. 1944, ker so se pri tem delu zbrali mnogostevilni strokovnjaki (agronomi, veterinarji, zdravniki). Samo l. 1944 je bilo na ozemlju RSFSR v vseh 108.135 drugih predavanj s 6.800.337 poslušalci.

V času vojne so bila predavanja doberšen del v zvezi z obrambo dežele. Obravnavala so se vprašanja, ki jih je postavljalo življenje: kako se zviša proizvodnja, da bo fronta čim bolj oskrbovana, kako se organizira delo, da bo poslanih čim več ljudi v vojaško službo itd. Druga številnejša predavanja so bila splošnoizobraževalnega značaja, kakor na primer: ureditev in postanek vsemirja, postanek sonca in zemlje, osnovni astronomski pojavi, postanek in razvoj človeka, sestava človeškega telesa, nastanek življenja rastlin in živali, boleznih in o borbi z njimi, o znanstvih osnovah poljedelstva in živinoreje, energija in njeno izkoriščanje itd. Vse te snovi so se obravnavale na popularen način tudi s tiskom, da bi bile pristopnejše ljudskim množicam.

Citateljem!

Vse nepravilnosti pri kolportaži našega lista sporočite upravi, da jih bomo odpravili

ŽENSKI KOTIČEK

Pletena jopica v štirih barvah

Potrebujemo: 4 omote modre, 2 omota svetlo, 1 omot srednje in 1 omot temno rdeče tanke volne. Dve vrsti pletilk: štev. 2 in štev. 2½. Spodnji del jopice je iz modre volne. Zgornji del in rokavi pa iz svetlo, srednje in temnordeče volne, ki je razporejena takole: prva proga svetlo, druga temno, tretja svetlo, četrta srednjordeča. Proge pletemo izmenoma po 4 vrste desnih in 4 vrste levih, le pri svetlordečih progah nanese tako, da meramo iz iste barve narediti 5 vrst.

S pletilkami štev. 2 in modro volno nanesemo 106 petelj in pletemo 3 levi in 5 desni, vrsto začnemo s 3 desnimi in jo

prav tako končamo. Tako pletemo 10 cm visoko, nato pa predenemo na pletilke št. 2½ in v vsaki 4 vrsti dopletemo po eno petljo, dokler nimamo na pletilkah 140 petelj. Rokavni izrez, rokave in sploh vse dele jopice delamo po kroju, ki smo si ga izrezale iz papirja.

Zgornje dele, kakor tudi rokave pletemo s pletilkami štev. 2½. Edino ovratni progi, eno iz svetlordeče (11 petelj — dolžina 33 cm) in drugo iz temnordeče volne ter enake velikosti, pletemo s pletilkami št. 2.

Preden posamezne dele sešijemo, jih pripičemo na kraj in z vlažno krpo na narobni strani nalahko polikamo. Ovratni progi združimo tako, da se kraji podvihami.

Koledar

„Gregorčičeve založbe“ za leto 1947 je izšel

Naročniki so začeli v zadnjih dneh postopoma prejemati koledar Gregorčičeve založbe, edine pravemčne naslednice Goriške matice. Gotovo so bili presenečeni nad obsežnostjo koledarja, saj predstavlja s svojimi 170 stranmi že lepo knjižico! Toda največji pomen daje koledarju njegova vsebina. V njem bo našel sleherni bralec zanimive in koristne članke. Vekoslav Spanger, ki je bil na bazoviškem procesu najprej obsojen na smrt in mu je bila nato kazenski spremenjena v 30-letno ječo, opisuje organizacijo in borbo TIGR-a zoper fašistične zatiralce slovenskega in hrvatskega ljudstva na Primorskem. Isto snov obdeluje s posebnim ozirom na Goriško Zorko Jelinčič, ki je bil tudi od fašističnega tribunala obsojen na 20 let ječe. Posebno pretresljiva je »Kronika naših krajev« iz narodno osvobodilne borbe, v kateri sta s preprostimi besedami popisana gorje in

uporna borbenost primorskega ljudstva proti nacifazizmu. Poučni so članki o gospodarskih vprašanjih Primorske in Trsta. Tudi kultura in prosvetne zadeve naših krajev so obdelane v raznih člankih.

Koledar Gregorčičeve založbe spada v sleherni primorsko hišo, ker predstavlja s težino in tehtnostjo svoje vsebine trajno vrednost.

ljudstva in pisateljeve besede so polne grenkobe, ko pravi:

»Moj devetkrat obsojeni narod, kako si živel in zakaj? Tvoja zgodovina je zgodovina bolnega reveža, ki od časa do časa dvigne svojo glavo, pa se ne more nikoli popolnoma izravnati... Komaj si prišel na ta svet, že si postal suženj. Tvoje šolanje je bila krivica in tvoja znanost so ti vtepli s palico. Porivali in preganjali so te krušni oče, mačeha in tvoji botri. Včasih si zavzdihnil včasih padel in včasih si se dvignil... Močan si, o slovenski narod! Tisoč pet sto let si neprestano krvavel in vendar se še pretaka kri po tvojih žilah...«

S svojo junaško borbo za svobodo in neodvisnost svoje domovine, je slovenski narod z dejanjem pokazal svojo trajno in neizčrpno moč.

I. M.

Nosi Mihee transparent. Fant od fare, saprament!

Pa ti pride hud čerin in Miheev drog je »hina«.

transparentov drog je proč, nič več nositi ga ni moč.

Oj, kdo ga nosil bo pa zdaj? Le poglej: čerino — potica!

Pokrajinsko nogometno prvenstvo

»Rudar« iz Raše gre nezadržano proti cilju

Iz kola v kolo je prvenstvo zanimivejše. Oči vseh športnikov so bile to nedeljo uprte v tekmo med »Torpedom« iz Reke in enajstoricom iz Milj, Rečani, ki so prvenstvo zelo lepo pričeli, so morali v zadnjih dveh tednih odigrati kar tri točke. To nedeljo so jim namreč Tržičani po lepi igri odnesli dve točki, teden dni prej pa, kakor je znano, izolani eno točko.

»Rudar« iz Raše je tudi to nedeljo zmagal. Sicer ni njegova zmaga nič več tako prepričljiva, kakor so bile prejšnje Goriska enajstoričica, mu je bila najtrši oreh tega prvenstva. Lepa tekma je bila tudi v Kopru, kjer sta se srečali enajstoričica iz Milj in »Montebello«. Tekma se je končala neodločeno. »Ajdoščina«, ki je gostovala v Izoli, se je tudi to nedeljo morala vrniti domov brez točke. Moštvu »Postojne« ki je gostovala v Ronkah in »Gradliške« ki je igrala v Pulju sta na veliko presenečenje prepričevalno zmagali.

V zadnjih dveh tekmah je »Škedenj« na igrišču pri Sv. Šoboti z lepo in tehnično igro zmagal nad tudi dobro enajstoricom iz Kopra. Tovarna strojev pa je v Krmini odpravila domače moštvo.

Rezultati: Škedenj — Koper 2:0; Milje — Montebello 2:2; Tržič — Torpedo 2:1; Gradliška — Pulj 5:3; Postojna — Renke 6:1; Izola — Ajdoščina 3:0; Tovarna strojev — Krmin 3:1; Rudar — Gorica 3:1.

Presenečenje okrožnega prvenstva Čebulce — Ponziana 2:0

Prav gotovo je največje presenečenje te nedelje v okrožnem nogometnem prvenstvu prepričljiva in lahka zmaga »Čebulce« nad »Ponziano«. Prav tako preseneča zmaga »Primorje D« nad »Kraljičem«. V Nabrežini so domačini odpravili »Sv. Marka« z lepim številom golov. Na Proseku pa je »Primorje P« z odločnejšo igro zmagalo nad »Pisonijem« ter s o zmago še vedno ostalo na vodstvu.

Rezultati: Primorje D — Kraljič 1:0; Primorje P — Pisoni 3:2; Costalunga — Dreher I 1:0; Nabrežina — Sv. Marka 6:0; Col — Tovarna strojev 2:0; VOM — Raubar 2:0; Opčine — Dreher II 2:0; Škedenj — Aegat 4:2; Čebulce — Ponziana 2:0; Roianese — Montebello 1:0.

Triestina si je priborila zopet eno točko

V nedeljo je tržaška enajstoričica »Triestina« igrala v Bresci. Z lepo igro ji je uspelo doseči neodločen rezultat, vendar pa je še vedno na predzadnjem mestu v kvalifikacijski tabeli. Najbolj zanimiva tekma je bila v Bologni, kjer sta se srečala tekmeča za prvo mesto »Bologna« in »Juventus« iz Turina. Ker se je tekma končala neodločeno, se jima je na lestevici pridružila še enajstoričica »Turin«.

Rezultati: Brescia — Triestina 2:2; Fiorentina — Atalanta 1:0; Bari — Napoli 1:0; Sampdoria — Vicenza 5:1; Roma — Modena 0:0; Alessandria — Inter 1:0; Bologna — Juventus 0:0; Torino — Livorno 3:2; Milan — Venezia 3:2; Genova — Lazio 3:0.

Na igriščih C prvenstva

Na igriščih italijanskega C prvenstva je prinesla največ presenečenja tekma med »Ponziano«, ki je na domačem igrišču zmagala proti »Krmini«. V prvem polčasu so bili Tržičani še enakovredni nasprotniki, v drugem pa so popolnoma klicnili. — Evo rezultatov: Ponziana — Krmin 1:3; Sagrado — Palmanova 1:1; Salci — Pieris 1:0; Sangiorgina — Libertas 1:1; Tržič — Ita 2:0; Cividale — Sv. Ana 4:0; Cervignano — Ronke 1:0.

Fizikturni praznik pionirjev na Opčinah

V nedeljo so imeli naši pionirji na Opčinah svoj fizikturni praznik. Tekmovali so v teku na 40 metrov, skoku v daljavo, metu kroglice in v prostih vajah. Za to tekmovalje so se prijavilo izredno število pionirjev in pionirk. Na startu jih je bilo 132. Med vrstami je zmagala ona iz Sv. Križa, ki je prejela v dar lepo vezano svilen zastavico, drugo mesto si je priborila vrsta iz Opčin, tretje pa iz Sv. Ivana. Pri italijanskih vrstah pa je zmagala ona iz Vicoale Ospedale Militare pred Sv. Jakobom.

Prvo mesto med posamezniki

pa si deni kar pet pionirjev in sicer: Sosti Serafin, Hrovatin Ljilj in Daneu Karel, vsi trije iz Opčin ter Sulčić Hermenegild in Sulčić Silvo iz Sv. Križa. Drugo mesto pa si delijo Grgič Silvo in Pečar Silvo iz Gropada, Daneu Karel s Proseka in Sedmak Emil iz Sv. Križa. Med pionirkami pa sta dosegli prvo mesto Švaab Irma iz Sv. Križa in Hrovatin Valerija iz Opčin. Drugo mesto pa si delijo Vitez Pierina iz Škedenja, Tassini Helena iz Sv. Ivana in Prašeli Anita iz Proseka.

Naši malčki so prvič tekmovali med seboj. Že prvičkrat pa so pokazali da so vredni potomci svojih staršev-partizanov. V nedeljo pa se je tudi za naše pionirje pričela nova svetlejša doba tudi v fizikturni vlogi.

Tekme košarkarjev in košarkaric

V nedeljo so bile zopet na sporedu vse tekme v košarki za »Tomažičev« pokal. Največ gledalcev je privabila tekma med moškimi petoricami »Col« in »Čermelj«, ki veljata za najnevarnejše tekmece za doseg prvega mesta. Občinstvo je bilo nad igro navdušeno, saj že dolgo časa ni videlo tako dovršene košarke. Tudi druga tekma med »Tovarno strojev« in »Tomažičem« je nudila ljubiteljem košarke dovolj športnega uživanja, vendar pa je za prvo zaostala. Med ženskimi petoricami pa meramo omeniti nepričakovano, vendar pa zaslužno in prepričevalno zmago mladih košarkaric iz Sv. Križa, ki so zmagale nad »Chimic« z veliko razliko v koških.

Evo rezultatov:

Moški: Col — Čermelj 37:24; Tovarna strojev — Tomažič 47:24; Perosša — Rclanese 25:23; Redivo — Vesna 24:23; Chimici — VOM 34:14; Ženske: Barkovlje — Col 14:10; Tomažič — VOM 18:3; Redivo — Raubar 17:8; Vesna — Chimici 19:3.

Lahkoatletska prireditel v Škedenju

Sportno društvo »Škedenj« je v nedeljo priredilo lahkoatletsko prireditel v teku čez drn in strn. Tekmovali so moški in ženske v dveh starostnih skupinah na progah 800, 1200, 1500 in 1800 metrov. Na start se je prijavilo lepo število atletov in atletinj, ki so v lepi športni horbi tekmovali za boljša mesta v eni izmed najlep-

Nogometno prvenstvo Jugoslavije

Tržaška nogometna enajstoričica »Ljubiteljev Ponziane«, je v nedeljo odigrala svojo zadnjo tekmo 15. dnevne turneje po Jugoslaviji. Njen nasprotnik je bila subotička enajstoričica »Spartak«, ki si je s to zmago utrdila svoj položaj v kvalifikacijski tabeli. Na igrišču se je zbralo veliko številno gledalcev, ki so navdušeno pozdravljali tržaške nogometaše, ki so zopet enkrat igrali lepo a nekoristno. Posebno v prvem polčasu so stalno ogražali Spartakovo avtistič; žoga pa ni hotela prekoračiti golove črte. V

Splitski »Hajduk«, ki je pred tednom dni izgubil na domačih tleh proti »Partizan«, je to nedeljo visoko odpravil niškega »Železničarja«. Zagrebški »Dinamo« se je moral vrniti iz Skoplja samo z eno točko. »Lokomotiva« pa je premagala »Budućnost«.

Rezultati: Spartak — Ljubitelj Ponziane 1:0; Lokomotiva — Budućnost 2:0; Pobjeda — Dinamo 0:0; Hajduk — Železničar 4:0.

Kvalifikacijska tabela:

Partizan	9	9	0	26	4	18
Hajduk	10	7	2	123	3	11
Dinamo	11	7	2	34	12	16
Metalac	11	7	1	3	23	15
Rdeča zvezda	10	7	0	3	31	13
Spartak	12	6	1	5	20	21
Pobjeda	13	3	5	5	21	19
Lokomotiva	12	4	2	6	18	20
Železničar Niš	12	3	3	6	12	27
Budućnost	11	2	3	6	16	24
Nafta	11	3	0	8	12	32
Kvarner	8	1	3	4	8	16
Železničar Sar.	11	2	1	8	12	30
Lj. Ponziane	7	1	1	5	5	17

Nov češkoslovaški plavalni rekord Plavalec prsnega stila Skovajsa je postavil v zimskem bazenu v Piešťanyju nov češkoslovaški rekord v prsnem plavanju na 200 metrov. Dosegel je čas 2:41,8, ki je čbenem najboljši letošnji rezultat v Evropi in na svetu, če izvajamo sovjetskih mojstrov, ki so dosegli boljše rezultate. Tudi drugoplasirani Komandelj je s časom 2:43,0 eden najboljših plavalcev na svetu.

V Pragi se je pred 3000 gledalci končal dvoboj v namiznem tenisu (ping-pong) med Jugoslavijo in Češkoslovaško. Zmagali so Češkoslovaki s 5:0.

Teniski dvoboj med Francijo in Češkoslovaško v Parizu se je končal z zmago Češkoslovaške s 3:2.

Prvenstvo Francije v maratonskem teku si je osvojil Cousin s časom 2:41,17. Drugi je bil Beck v času 2:42,39.

Zopet popolni »Tour de France«. Glavni francoski kolesarski odbor je sklenil, da bo leta 1947. ponovno organiziral popolni »Tour de France« to je krožno kolesarsko dirko po Franciji. »Tour de France« je dolg 4442 km in razdeljen v 21 etap. Start in cilj bo v Parizu.

Finalna tekma vojaških nogometnih reprezentanc. Finalno tekmo vojaških nogometnih reprezentanc sta igrali v Berlinu Anglija in Češkoslovaška. Zmagali so Angleži z rezultatom 6:3.

V Pragi se bo vršila železničarska fizikturna olimpijada

V Solnogradu je pred kratkim bila evropska železničarska fizikturna konferenca, katere so se udeležili zastopniki Belgije, Češkoslovaške, Danske, Finske, Francije Italije, Madžarske in Avstrije. Na konferenci so se pretresala vprašanja mednarodnih fizikturnih odnosov in turnej. V podrobnosti so predebatirali vse priprave za železničarsko fizikturno olimpijado ki bo od 1. do 7. julija 1947 v Pragi.

Prihodnje zasedanje železničarskega fizikturnega kongresa se bo vršilo v l. 1947 v Rimu, kjer bo padla odločitev o svetovnem kongresu in o organizaciji svetovne zveze železničarskih fizikturnikov.

Nogometna tekma Anglija — Kontinent

Na zasedanju izvršnega svetovnega odbora FIFA-e je bilo sklenjeno med drugim tudi, da bo v letu 1947, odigrana tudi nogometna tekma med reprezentanco Anglije in evropskega kontinenta. Organizacija srečanja je bila poverjena škotskemu sportnemu odboru, tekma sama pa bo 10. maja v Glasgowu, na igrišču »Hampden Park«. Dne 7. maja pa bo v Londonu tekma med reprezentanco Anglije in Francije. Reprezentanco evropskega kontinenta bo sestavil poseben odbor, v katerem so: Valoušek (ČSR), Frederiksen (Danska), Drewry (Anglija), Latsky (Nizozemska) in Schruster (Švica).

Za bistre glave

Rešitev iz prejšnje številke:

1. znamenje
2. karavana
3. ljubav
4. svetloba
5. jeniš
6. ožedeti
7. osmošolac
8. cvili
9. petelin
10. otrsati
11. zaromet
12. toplo
13. stroka
14. krekodil

Kvadratna dvojica

	1	2	3	4
1	A	A	A	A
2	A	A	A	E
3	E	E	O	O
4	K	K	N	N
5			O	O
6			R	R
7			V	V

Vodoravno in navpično:

1. nasad, 2. meso ob Donu, 3. padavina, 4. zaliv v Jadranskem morju, gojitev, 6. moško ime, 7. poškodba.

Pri zdravniku

Zdravnik: Ali boste lahko plačali operacijo, če bo nujno potrebna?

Pacijent: Ali bo sploh potrebna, če vam ne bom mogel plačati?

Odgovarja JOŽE KOREN — Zal. Primorskega dnevnika, Trst

sin in kolesarskim disciplin. Odlična organizacija prireditelja.

Tek na 800 m za tovarišice pod 18 let: 1. Vertovec Josipina »Škorklja« 3:36; 2. Buronj Licia »Kraljič«; 3. Petrani Diana »Perosša« itd.

Tek na 1200 m za tovarišice nad 18 let: 1. Vardabasso Marija »Škedenj« 5:12; 2. Simončič Stefanija »Kraljič«; 3. Zobec Srečka »Škedenj« itd.

Tek na 1500 m za tovarišice pod 18 let: 1. Perini Marjan »Perosša« 4:31; 2. Gropazzi Lucian »Škorklja«; 3. Zolli Boris »Stelja« itd.

Tek na 1800 m za tovarišice nad 18 let: 1. Bembi Umberto »Col« 5:40; 2. Bitesnik Avgust »Čermelj«; 3. Pajduti Umberto »Kraljič« itd.

Maratonski tek svobode v Pragi

V Pragi so tekli tradicionalni maratonski tek svobode. Nastopilo je 96 tekačev Češkoslovaške, Finske, Švedske, Norveške, Dan-

sko, Poljske, Litvanske in Švice. Rekord na progi drži Zabata z 2:33,19. Zmagal je Finac Hietanen v času 2:35,02; 2. Leandersson (Švedska), 2:37,00; 3. Jansen (Danska) itd. Češkoslovak Weisshautel se je plasiral na 9. mesto. Ker je bilo zelo slabo vreme, je rezultat zmagovalca odličen. Med moštvu je zmagala Švedska.

Francoz Theo Medina — evropski prvak v boks lahke skupine, Theo Medina je v Glasgowu pred 40.000 gledalci v 4. kolu s knock autom premagal angleškega in svetovnega prvaka v mušji kategoriji Jackija Pattersona in si tako osvojil evropsko prvenstvo.

Poraz »Charltona Atletica« v Londonu. — Švedski nogometni prvak »Norrköping« je v Londonu zmagal »Charlton Atletica« s 3:2.

Kolesarska dirka »Omniom internacional«. Francoski kolesarji Idee, Piel in Blanchet so v dirki imenovani »Omniom internacional« z motornim vodstvom premagali italijanske dirkalce Bergomija in brata Sanazija.

Piha v veselje in zabavo poštenim, in v žalost in jezo onim drugim

Asociacija

Sinko: Kadar vidim to visečo žival, se spomnim na Mussolinija.

Oče: Zato, kajne, ker je tudi on takole visel?

Sinko: Ne, pač pa zato, ker sem bil za njegovih časov tudi vedno lačen.

Ni uganka

Kdo varuje, štiti Franca, nam nikaka ni uganka; mi vemo, da je Francov ščit gospod, ki išče zgolj — profit.

V VLAKU

Sedeli sta dve ženski v vlaku in se na vso moč prepirali. Prvi je vleklo in je zaprla okno v kupeju. Druga ga je odprla, češ, da ne more strpeti v zatahlem prostoru. Tako je šlo okno gor, dol, gor, dol več kot pol ure. Glasen prepir je privabil sprejodnika. Na vprašanje, kaj je, sta mu ženski pojasnili zadevo. Nasmešnil se je sprejodnik in jima pojasnil, da je njiju prepir brezpredmeten, ker je okno itak — brez šipe.

Atomska bomba govori:

Ob rojstvu svojem sem ta svet strašila, podreti vse, kar najdem, sem grozila,

A v zadnjih dnevih se pripetil mi je krah, zato i mene i očetov mojih se polajša strah.

Kot kaže, na mirovni konferenci občutno obolela sem na influenco.

Grozi mi smrt, že slutim, da prihaja pome, in jaz, atomska bomba, se razblinjam v atome.

BEVINOVA

„Če rečem: da, recite da takoj; če rečem: ne, i vi ne za menoj; če moj obraz na kisto se drži, držite kisto se, seve, še vi. A kadar lice moje se smehlja, vse za menoj naj smeje se: ha, ha, ha.“

In kadar jaz dvorano zapustim, da mi takoj sledite vsi, želim. Kdor bi pa hotel detati po svoji glavi, ta, saboter, na sankcije se naj pripravi!“

Ponočna ura

Napadalec: Imate razen teh lir pri sebi še kako vrednost? **Napadenec:** Oprostite, ali se vam dozdeva, da so lire vrednost?

Na letališču v Angliji

— Čemu pošiljamo iz Anglije te bombe v Grčijo? — Da bi se naši deželi ne moglo očitati, češ da je preveč obožena.

Stanovanjska kriza

V Trstu vlada baje vsesplošna stanovanjska kriza. Stanovanjska kriza sicer vlada v Trstu, a vsesplošna ni, ker so vsi tuji pod streho.

Iz Albanije

Že zopet so prispale note: „Poslali bomo svoje flote pogledat, kje se muna skriva v območju krškega zaliva.“ Albanske sodbe so pa take: težko je v jajcu najti dlake!

Iz Grčije

Njegovo Veličanstvo grški kralj je vprašalo komornika o stanju v deželi in dobilo odgovor: „Vaše Veličanstvo, ničesar se nima jo bati, vse poteka v najlepšem redu, a tudi kovčegi Vašega Veličanstva so pripravljeni za vsak primer.“

Po hudih naporih

se je konferenci v New Yorku vendarle posrečilo rešiti tržaško vprašanje v splošno zadovoljnost.

Kako sodi o tej rešitvi

„Zaskrbljeni Tržačan.“

Kaj privedlo je „Velike štiri“ Da sklenili so, vsaj kot se zdi Da bo Trst podoben revni „Jiri“ Ki čedalje bolj in bolj blede!“

in

„Voce Libera“

„Bravo Bevin“ vriskala je Voce Ko je Lahom ta oblubljal Trst, Zdaj grozi, huduje se in joče, Bljuva strup iz svojih lažnih vrst.

„Zakopali nam svobodo, vpuje „Vzeli so nam Trst, jašistov raj. Brez zaščite naše policije Kdo si upal bo na „štave“ kdaj? Kdo potuho dajal bo škvadrilstom.“

Spretnim tvorcem mnogih pogo-

rišč če se tudi slavo-komunistom Pot odprla bo do vseh sodišč? Kam prenesemo šotore svoje, če pravico spravil v pravo smer; In požige bo in vse poboje, „Nepristransko“ sodil guverner?“

Neverni Tomaži

V trgovini z ribami so imeli na prodaj lepo, a zelo drago mrtvo ribo. Zaradi visoke cene je ležala že teden dni neprodana v izlozbi. Zopet je vstopil nekdo, gledal ribo, vprašal za ceno, odšel, se zopet vrnil in podvomil, da bi bila riba sveža. A tedaj trgovec: „Oh, kako neverni ljudje žive dandanes na svetu! Že teden dni dan za dnem ponavljam, da je riba sveža, a vi mi kar na lepem tega nočete verjeti!“

Razorožitev

Po vesteh da so ZDA izročile Grčiji 100 brodov, so grški partizani ohranili povsem mirno kri in izjavili, da jih ta stvar ne interesira. Ker v grških hribih ni plovnih rek in teh brodov zato seveda ne nameravajo odvzeti. Pač pa se priporočajo za še nadaljnje pošiljanje ostalega orožja s strani zapadnih zaveznikov preko monarhističnih rok.

Kdo je to?

Bil štiri leta mož je bel, za to je barvo le živel; ko pa pobegne, se obrne in v službo stopi borze črne.

Demobilizacija

Cerin: Sramujte se, vi zamorec, kako se le upate hoditi nag po mestu! Zamorec: Oprostite, sem demobiliziran in hodim pač v civilu.

Pomembna razlika

— Berem, da so v Jugoslaviji prešla privatna podjetja v državne roke.

— Da. A pri nas v Italiji je stvar drugačna, ker so državna podjetja v privatnih rokah.

Miče - Vane

M: Znaš, da se be... Ma suo glih u tisten prše u beteguoa dva uofecijala uod marine... jen prasila tude pa gombrelh...

V: Pa kašnuoa streluo? Soudt, jen z gombreluo?! Du je kde vido!

M: Buhuojnomarija, Vane! Majhne, fine gombrele jen je useh suort jen je strijeso na bnk, take, Vane, de bjele lekho u gar-žet spravo... Jen znaš, puale je betegar vele začno žnjime pa angleško taku, da me še paglifiedo ni več... Kaj sn sruta teu...?? Pestet šolde, no jet...!

V: Kaj čiješ, Miče, buo pej kšne samice prou če ni tjebe... Muoreš patrpel, škuoda, da se samo duaste špijendo, jen nise ne uodpravo ne zveu neč!

M: Zveu? Zdej, kr je je, Zglühale suo se... Bnuoa vidle če bjuoa naše pdp-sale... Jen puale bnuoa pej vidle, kaku bjuo usuo stvar sproule u delc, Vane

V: Buo treba nazaj čakt, buhvo krko cajta, prej ku bjuoa volitve...!

M: Tn u svijeten Pijetre, prej ne... Samo bnuo mogle, Vane, sakraminjsko glijdt, kaku jeh bjuo spelale... Zatu be mogle, Vane, vre zdej pousudc zahtevt naše pravice jen se pestet respektijert ku ledjo!

V: Tn bjuoa nrdile... kukr bjuoa tele same...

M: Ante ni buažja strela, Vane! Ja, če taku misleš... Puale je prou, da naše uatruoace kupavajuoa »Giornalino«, da naša mladina bijere: »Grand Hotel...«, da še mi dva ženemuoa pa laško ke še pa kransko ne znamuoa... puale buo šinc, ja, jen da se pestimuoa uod Leato vrlet taku, kukr be uano tele...! Aaa, jo taku??

V: Čake, pestse malo špegijert...

M: Te ni kej špegijert, Vane! Te ni kej zbjiert! Dvej stvari suo: O ben držt... O ben pestet, da te stuopejuoa na vrat za use viječne cajte... Zdrave!

V: ...Kramenjska duša... Je ku šršu...

Okolica, 8. decembra 1946.

Isti kot zadnjič.

(Nadaljevanje s 4. strani.)